

Metsäkulman päiväkodin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma

Taru Hankanen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Metsäkulman päiväkodin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma

Taru Hankanen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2021

Metsäkulman päiväkodin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma

Tämä opinnäytetyö tehtiin kehittämistyönä Kotkan kaupungin varhaiskasvatukselle. Tavoitteena oli luoda selkeä ja kattava pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma Metsäkulman päiväkodille. Tarkoituksena oli tuoda suunnitelman myötä esiin, mitä pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä Metsäkulman päiväkodissa käytetään ja miten, sekä miksi pedagogista dokumentointia toteutetaan. Tarkoituksena ei ollut uusien menetelmien tuominen osaksi päiväkodin toimintaa.

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen keskeinen työmenetelmä. Se on osa varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteutusta, arvioimista ja kehittämistä, koska se antaa monipuolista tietoa muun muassa lasten elämästä, kehityksestä ja tarpeista. Pedagogiselle dokumentoinnille laadittu tavoitteellinen suunnitelma vahvistaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden sitoutumista pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa.

Tässä opinnäytetyössä luotu pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma pohjautuu opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen sekä Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille toteutettuun kyselyyn. Teoreettisen viitekehyksen keskiössä on pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Kyselyssä selvitettiin Metsäkulman päiväkodissa käytössä olleet pedagogisen dokumentoinnin menetelmät sekä niiden käyttöä.

Luotu pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma tuo esiin menetelmittäin, miten pedagogista dokumentointia toteutetaan Metsäkulman päiväkodissa. Suunnitelma sisältää kyselyn tulosten mukaiset yhdeksän pedagogisen dokumentoinnin menetelmää sekä aihealueittain tietoa niiden käytöstä. Suunnitelma on taulukkomallinen ja sähköisessä muodossa. Suunnitelma on ytimekäs, yksinkertainen ja helposti muokattavissa oleva. Suunnitelman pohjalta voidaan toteuttaa pedagogista dokumentointia päiväkodissa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, pedagoginen dokumentointi, pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma

Taru Hankanen

A plan of pedagogical documentation for kindergarten Metsäkulma

Year	2021	Pages	61
------	------	-------	----

This Bachelor's thesis was carried out as a development work for the early childhood education of the city of Kotka. The aim of this thesis was to create a clear and comprehensive plan of pedagogical documentation for kindergarten Metsäkulma. The purpose was to clarify with the plan which pedagogical documentation methods are used in kindergarten Metsäkulma, how the methods are used and why pedagogical documentation is implemented. The purpose was not to introduce new methods to the early childhood education of kindergarten Metsäkulma.

Pedagogical documentation is an essential working method in early childhood education. It is a part of planning, implementing, evaluating and developing in early childhood education because it provides versatile information for example about the lives, the development and the needs of children. A target-oriented plan of pedagogical documentation strengthens employees' commitment to implement pedagogical documentation in early childhood education.

The plan of pedagogical documentation made in this thesis is based on the theoretical framework of this thesis and on the survey carried out for the kindergarten teachers of Metsäkulma. Pedagogical documentation is in the centre of the theoretical framework. The survey established which pedagogical documentation methods are used in kindergarten Metsäkulma and how the methods are used.

The created plan of pedagogical documentation introduces by methods how pedagogical documentation is implemented in kindergarten Metsäkulma. The plan includes nine methods of pedagogical documentation according to the results of the survey and information about how the methods are used divided by subject area. The plan is presented in a table and is in an electronic format. The plan is concise, straightforward and easily editable. Pedagogical documentation can be implemented in the kindergarten according to the plan.

Keywords: early childhood education, pedagogical documentation, a plan of pedagogical documentation

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Varhaiskasvatus.....	9
3	Kotkan kaupungin varhaiskasvatus ja Metsäkulman päiväkoti	10
4	Pedagoginen dokumentointi	12
4.1	Määritelmä ja merkitys.....	12
4.2	Toteuttaminen.....	14
4.3	Menetelmiä ja tapoja.....	16
4.4	Dokumenttien tulkitseminen ja niistä saatavan tiedon hyödyntäminen.....	20
4.5	Pedagogista dokumentointia Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa ja Metsäkulman päiväkodissa	23
4.6	Pedagogista dokumentointia käytännössä	24
5	Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma	26
6	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	27
7	Opinnäytetyön menetelmät.....	28
7.1	Kehittämistyö	28
7.2	Teoreettinen viitekehys	29
7.3	Kysely varhaiskasvatuksen opettajille.....	29
8	Varhaiskasvatuksen opettajille toteutetun kyselyn tulokset	31
9	Opinnäytetyöprosessi	34
9.1	Kehittämistarpeen tunnistamisen vaihe	35
9.2	Ideointi- ja suunnitteluvaiheet	35
9.3	Toteutusvaihe	38
9.4	Tuloksen ja tuotoksen vaihe	39
9.5	Arviointi- ja päätösvaiheet	40
10	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	43
11	Pohdinta	46
	Liitteet	51

1 Johdanto

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen työmenetelmä varhaiskasvatuksen suunnittelemisessa, toteuttamisessa, arvioimisessa ja kehittämisessä. Pedagogisen dokumentoinnin avulla muodostuu ymmärrys pedagogisesta toiminnasta havaintojen, dokumenttien ja niiden vuorovaikutuksellisen tulkinnan avulla. Pedagoginen dokumentointi antaa lapsille ja huoltajille mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

Pedagoginen dokumentointi antaa käytännöllisellä ja monipuolisella tavalla tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta, tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta. Lasten kehitystä ja oppimista voidaan tarkastella lasten kanssa yhdessä yksittäisten dokumenttien, kuten valokuvien, piirrosten tai työntekijöiden havaintojen avulla. Pedagogisen dokumentoinnin kautta lasten saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet sekä tarpeet tulevat näkyviksi. Ne toimivat perustana koko varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelulle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

Tavoitteellinen suunnitelma pedagogiselle dokumentoinnille sitouttaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä käyttämään pedagogista dokumentointia varhaiskasvatuksessa keskeisenä työmenetelmänä. Hyvässä suunnitelmassa on selkeästi, tavoitteellisesti ja jäsennellysti määriteltynä missä, milloin ja miten usein varhaiskasvatuksen yksikössä dokumentoidaan. Lisäksi siinä tulisi olla määriteltynä kuka vastaa dokumentoinnista ja milloin. (Ahonen 2017, 154-155.)

Tässä opinnäytetyössä loin kehittämistyönä pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman Metsäkulman päiväkodille, joka on yksi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköistä. Sosionomiopintoihin kuuluvan työn kehittämisen harjoittelun kehittämistyössä kehitin Metsäkulman päiväkodin toteuttamaa pedagogista dokumentointia ja sen myötä päiväkodissa nousi esiin laajempi tarve sekä toive pedagogisen dokumentoinnin kehittämiseksi. Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija ehdotti opinnäytetyön aiheeksi pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman luomista. Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa oli tarve kyseiselle suunnitelmalle, koska sellaista ei kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköissä ollut.

Kehittämistyön tavoitteena oli luoda selkeä ja kattava pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma Metsäkulman päiväkodille. Tarkoituksena oli tuoda suunnitelman myötä esiin mitä pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä Metsäkulman päiväkodissa käytetään ja miten, sekä miksi pedagogista dokumentointia toteutetaan. Tarkoituksena ei ollut uusien menetelmien tuominen osaksi päiväkodin toimintaa.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa erityisesti pedagogiikka painottuu. Varhaiskasvatusta voivat saada lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä, sekä erityisten olosuhteiden vaatiessa myös sitä vanhemmat lapset. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Kunnat ovat velvollisia järjestämään varhaiskasvatusta kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 1 §, 2 § & 5 §.) Varhaiskasvatus kuuluu yhtenä osana suomalaiseen koulutusjärjestelmään sekä on lapsen kasvun ja oppimisen kannalta tärkeä vaihe elämässä (Opetushallitus 2021a).

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä lapsen oppimisen edellytysten tukeminen, elinikäisen oppimisen edistäminen ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttaminen. Tavoitteena on mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset ja toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa, joka perustuu lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin sekä kulttuuriperintöön. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö sekä turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatushenkilöstön ja lasten välillä. Varhaiskasvatuksessa tavoitellaan yhdenvertaisten varhaiskasvatusmahdollisuuksien antamista, yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä sekä valmiuksien antamista yleisen kulttuuriperinnön ja jokaisen kielellisen, kulttuurisen, uskonnollisen ja katsomuksellisen taustan ymmärtämiselle ja kunnioittamiselle. Tavoitteena on tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve, järjestää tarkoituksenmukaista tukea monialaisessa yhteistyössä, kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä, ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, ohjata toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen sekä varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lisäksi varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen ja tämän huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea huoltajaa lapsen kasvatuksessa. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 3 §.)

Varhaiskasvatuksella on useita tehtäviä. Varhaiskasvatustalain määrittelemien tavoitteiden lisäksi varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa edistävät varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot. Huoltajien kasvatustyön tukemisen lisäksi varhaiskasvatus mahdollistaa huoltajien osallistumisen työelämään tai opiskeleluun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14.)

Varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista Suomessa edistää Opetushallituksen määräämät varhaiskasvatukseen perustuvat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on toteuttaa varhaiskasvatusta määriteltyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita ja ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 21 §.)

3 Kotkan kaupungin varhaiskasvatus ja Metsäkulman päiväkoti

Varhaiskasvatustalaki velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä laatimaan valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 22 §). Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia tulee arvioida ja kehittää. Paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta löytyvät varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 8 & 35.)

Myös Kotkassa varhaiskasvatustalaki ja sen pohjalta laaditut valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat yhdenvertaista varhaiskasvatustoimintaa. Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksella on oma varhaiskasvatussuunnitelmansa ja jokainen kaupunki yksikkö tekee oman toimintasuunnitelman toimintakaudeksi. (Kotkan kaupunki 2021a.)

Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen painopisteitä ovat kestävä elämäntapa, osallisuus, kulttuurinen moninaisuus, yrittäjyys ja sinnikkyys, tutkiva toiminta ja oppiminen, liikkuminen ja leikkiminen sekä läsnäoleva vuorovaikutus (Kotkan kaupunki 2017). Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen arvoperusta pohjautuu kaupunkistrategian arvoihin, jotka ovat reiluus, rakkaus ja rohkeus. Lisäksi arvoperusta koostuu Kotkan varhaiskasvatussuunnitelman arvoista, jotka ovat lapsen ainutlaatuisuus ja lapsuuden itseisarvo, kestävän elämäntavan välttämättömyys sekä kulttuurisen moninaisuuden rikkaus. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

Metsäkulman päiväkoti on yksi Kotkan varhaiskasvatuksen yksiköistä. Se on turvallinen ja myönteinen kasvuympäristö, jossa lapsi voi kasvaa, kehittyä ja oppia yksilöllisesti. Toiminnan pohjana on luoda ja ylläpitää turvallista vuorovaikutusta sekä tukea lapsen osallisuutta. Toimintaa suunnitellaan lasten näkökulmasta sekä yhdessä heidän kanssaan. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

Metsäkulman päiväkodissa on kaksi lapsiryhmää, jotka ovat Pikkumetsä ja Havumetsä. Pikkumetsässä on alle 3-vuotiaat ja Havumetsässä 3-5-vuotiaat lapset. Lapsiryhmät jakautuvat päivittäin toimimaan pienryhmissä, jolloin toteutetaan Kotkan kaupungin pedagogista painotusta pienryhmätöinnistä. Pienryhmäpedagogiikka tukee osallisuutta, koska lapsen ääni pääsee pienemmässä ryhmässä paremmin kuuluviin. Pienryhmät voivat olla kiinteitä tai juuri

muodostettuja. Pienemmissä ryhmissä arjen toiminta on rauhallisempaa ja vuorovaikutustaitojen opetteleminen sujuu helpommin. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, ymmärretyksi sekä huomioiduksi. Metsäkulman päiväkodissa panostetaan erityisesti lapsen kohtaamiseen positiivisen vuorovaikutuksen avulla. Lapsi huomataan hyvän kautta. Lapsen vahvuudet tunnustetaan ja niitä tuetaan. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

Metsäkulman päiväkodin painopisteet ovat liikkuminen, ulkona oppiminen, design-suuntautunut pedagogiikka, huoltajayhteistyö sekä tiimityö. Päiväkoti on liikuntapainotteinen ja liikkumisen tärkeyttä painotetaan. Henkilökunta on koulutautunut liikunnan ja liikkumisen aiheisiin. Päiväkoti on mukana Ilo irti liikkuen! -hankkeessa. Arkiliikuntaan panostetaan erityisesti ja pihaliikkumisen piristykseksi on luotu Liikuttaja-malli, jossa aikuiset vuorollaan ottavat vastuuta lasten liikunnasta ja liikkumisesta ulkoilun aikana. Päiväkodissa on kerran viikossa Liikari-kerho, kerran kuukaudessa Touhutorstai, säännöllisiä metsäretkiä ja jokapäiväistä arkiliikuntaa. Ulkosääntöjä on vähennetty, jotta liikkuminen olisi vapaampaa. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

Jokaisella lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikin avulla ja iloita opitusta. Metsäkulman päiväkodissa ulkoillaan paljon, joten ulkona on myös oppimistilanteita. Yhdessä lasten kanssa tutkitaan, ihmetellään ja opitaan ulkona. Design-suuntautuneessa pedagogiikassa arjen ilmiöitä havainnoidaan yhdessä lasten kanssa. Lasten mielenkiinnon kohteet huomioidaan ja heitä kannustetaan eri ilmiöiden ihmettelyyn. Päiväkodissa pyritään luomaan sellaisia tilanteita, joissa yhdessä lasten kanssa voidaan tutkia, keskustella, kerätä aineistoa ja suunnitella toimintaa. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

Metsäkulman päiväkodin henkilökunta tekee yhteistyötä lasten huoltajien kanssa varhaiskasvatuksen laadun parantamiseksi. Huoltajien kanssa yhteistyössä tehtävä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä henkilökunnan työkalu arjen suunnittelussa. Perheet kohdataan avoimesti ja arvostaen. Huoltajien toiveet ja ehdotukset lapsensa asioissa huomioidaan. Ryhmäkohtaisista blogeista huoltajat voivat seurata lapsen arkea päiväkodissa. On myös erittäin tärkeää, että lapsiryhmän henkilökunta tekee tiimityötä. Tiimin tavoitteet ja toimintatavat sovitaan yhdessä. Luottamus ja arvostus toisen työtä kohtaan näkyvät tiimissä. Tiimi pystyy yhdessä luomaan lapsille hyvän ja turvallisen kasvu ympäristön. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

Metsäkulman päiväkodissa kaupunkistrategian arvot ilmenevät niin, että lapset ja perheet kohdataan avoimesti ja tasa-arvoisesti. Metsäkulman päiväkodin henkilökunta on positiivisen vuorovaikutuksen osaaja ja lapsille läsnä. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja yrittämään. Uusien asioiden edessä ollaan rohkeita. Lisäksi päiväkodissa toimitaan Kotkan varhaiskasvatussuunnitelman arvojen mukaan, jotka esitellään tarkemmin seuraavissa kappaleissa. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

Metsäkulman päiväkodissa lapsi on ainutlaatuinen ja lapsuus on itseisarvo. Siellä jokainen lapsi otetaan vastaan yksilönä. Lapsi saa olla lapsi ja hänelle luodaan turvallinen ympäristö. Lapsen osallisuutta vahvistetaan arjessa. Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma toimii arjen työkaluna. Metsäkulman päiväkodissa pyritään menemään lapsen maailmaan ja nostamaan jokaista ylöspäin omana itsenään. Kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena. Metsäkulman päiväkodissa kaikki perheet otetaan vastaan tasavertaisina ja arvostaen. Lasten ja perheiden kautta saa mahdollisuuden tutustua erilaisiin kieliin ja kulttuureihin. Päiväkodissa varmistetaan, että jokainen lapsi tulee ymmärretyksi. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

Metsäkulman päiväkodissa kestävä elämäntapa on välttämätöntä. Lapset opetetaan kunnioittamaan luontoa. Ulkoilu päiväkodin luonnonmukaisella pihalla ja lähiympäristössä on suuressa osassa arkea. Luonnon materiaaleja käytetään leikeissä ja askarteluissa. Lasten kanssa puhutaan kierrätyksestä ja kestävästä kulutuksesta. Yhdessä lasten kanssa pohditaan lähiruoka-ajattelua ja päiväkodin pihapensaista poimitaan marjoja syötäväksi. Lasten kanssa opetellaan käyttämään leluja, pelejä ja kirjoja kunnioittavasti niin, että ne säilyvät ehjinä. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

4 Pedagoginen dokumentointi

Pedagogista dokumentointia on tärkeää toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Sen toteuttamiseen on useita erilaisia menetelmiä ja tapoja. Pedagogisesta dokumentoinnista saatuja dokumentteja tulisi tulkita ja niistä saatavaa tietoa hyödyntää. Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa ja Metsäkulman päiväkodissa toteutetaan pedagogista dokumentointia. Kuitenkin käytännössä toteutettava pedagoginen dokumentointi voi erota pedagogiseen dokumentointiin liittyvästä teoriasta.

4.1 Määritelmä ja merkitys

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen työmenetelmä varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioimisessa ja kehittämisessä. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva prosessi, jossa muodostuu ymmärrys pedagogisesta toiminnasta havaintojen, dokumenttien ja niiden vuorovaikutuksellisen tulkinnan avulla. Pedagoginen dokumentointi luo lapsille ja huoltajille mahdollisuuden osallistua toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

Dokumentointi tarkoittaa tallennusta ja on tärkeä keino välittää lapsesta tietoa huoltajille. Varhaiskasvatuksessa voidaan dokumentoida esimerkiksi lapsen elämää, kokemuksia, oppimista, kehittymistä, tarpeita, ajattelua, kiinnostuksen kohteita sekä yhteisten hetkien ja tapahtumien tunnelmaa. Lapsen ei kuitenkaan tule olla ainoastaan dokumentoinnin kohde vaan

myös aktiivinen toimija siinä. Tallennetun tiedon käsitteleminen ja tavoitteellinen hyödyntäminen tekee dokumentoinnista pedagogista. Pedagoginen dokumentointi luo tietoa käytännöllisellä ja monipuolisella tavalla yksittäisen lapsen lisäksi lapsiryhmän toiminnasta. Pedagogisen dokumentoinnin kautta lasten saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet sekä tarpeet tulevat näkyviksi ja ne ovat perusta toiminnan suunnittelulle. Pedagogisen dokumentoinnin laatua lisää sen vakiintuminen kiinteäksi osaksi kaikkea varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. (Ahonen 2017, 140 & 142; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

Suunnitelmallisen pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on, että työntekijät oppivat tuntemaan yksittäistä lasta sekä ymmärtävät lasten välisiä suhteita ja ryhmän työntekijöiden ja lasten välistä vuorovaikutusta. Tavoitteena on laajentaa aikuisten ymmärrystä lapsista, lasten yksilöllisistä vahvuuksista, mielenkiinnon kohteista, tarpeista, kehityksestä ja oppimisesta. Lisäksi tavoitteena on mahdollistaa huoltajien osallisuus lapsen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen lapsilähtöinen toteuttaminen on pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus. (Ahonen 2017, 141; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37-38; Opetushallitus 2021b.)

Pedagoginen dokumentointi tuo lasten toiminnan näkyväksi sekä aikuisille että lapsille. Lasten kanssa käytävä yhteinen dialogi kerätyistä dokumenteista tuo merkityksen lasten toiminnalle. Toiminnan päättymisen jälkeenkin lasten tulkinnat ja ajattelu voivat kehittyä yhteisen dialogin myötä ja sen avulla voidaan vahvistaa lasten käsityksiä heidän omista vahvuuksistaan. Osallisuutta tukee se, että lapset kokevat heidän näkemystensä ja tulkintojensa vaikuttavan konkreettisesti yhteiseen toimintaan. (Ahonen 2017, 141-142.)

Lasten käsitystä omasta toimijuudestaan sekä sen toteuttamista käytännössä voidaan vahvistaa pedagogisella dokumentoinnilla, koska tunne toimijuudesta kehittyy vuorovaikutuksessa. Dokumentteja yhdessä refleктоimalla annetaan lapsille heidän tarvitsemaansa tietoa siitä, että heidän toimintansa ja ajatuksensa huomioidaan ja niitä kunnioitetaan. Metakognitiiviset taidot sekä ongelmanratkaisutaidot kehittyvät pedagogisen dokumentoinnin myötä, kun varhaiskasvatuksessa dokumentoidaan lasten työskentelyprosessia lapsen tekemän projektin suunnitelmasta sen arviointiin saakka ja kysytään projektin eri vaiheiden aikana heidän ajatuksiaan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 60-63.)

Pedagogisella dokumentoinnilla voidaan tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia etsimällä dokumentoinnin avulla myönteisiä asioita lapsesta sekä voimavaroja ja keinoja edetä hankalissa asioissa. Hyvinvoinnin dokumentit tuovat myönteistä palautetta lapselle aina uudestaan, kun hän palaa niihin esimerkiksi huoltajiensa kanssa niitä läpikäydessään. Hyvän itsetunnon, ystävyyden, oppimisen ja mielenterveyden osatekijät tulevat näkyviksi positiivisessa pedagogiikassa, kun niihin kiinnitetään erityistä huomiota. Lisäksi yhteisöllisyyden tunne vahvistuu, kun lapsi oppii tarkastelemaan omia ja toisten tunteita ja kokemuksia laajemmin sekä antamaan myös muille positiivista palautetta ja kannustusta. Myös yhteistyö huoltajien kanssa on

positiivista, kun heille dokumenttien myötä tuodaan esille lapsen voimavaroja ja vahvuuksia. Lapsen eri elämänpiirien sisällä ja niiden välillä voi pedagoginen dokumentointi toimia kasvatuksellisena ja vuorovaikutusta edistävänä työkaluna, koska se lisää sekä varhaiskasvattajien että lapsen huoltajien tietoa ja kokemusta lapsesta. Dokumenttien yhteinen tulkinta lisää yhteistä ymmärrystä ja samalla myös arvostusta puolin ja toisin. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 65-67.)

Pedagoginen dokumentointi tuo näkyväksi myös varhaiskasvatuksen toiminnan, mikä mahdollistaa sen kehittämisen. Dokumentoinnin toteutumiseen vaikuttavat kasvattajien omat arvot, uskomukset ja toimintatavat, jotka ohjaavat kasvattajien tekemiä päätöksiä siitä, mitä varhaiskasvatuksessa dokumentoidaan. Tarkoituksenmukaisen ja onnistuneen dokumentoinnin toteutuminen edellyttää työmenetelmään sitoutunutta ja kehitysmuonteista henkilökuntaa, joka osana tekemäänsä varhaiskasvatustyötä arvioi ja kehittää toteuttamaansa pedagogista dokumentointia. (Ahonen 2017, 141-142.)

4.2 Toteuttaminen

Pedagoginen dokumentointi on viisivaiheinen prosessi, jonka vaiheet ovat kysyminen, dokumentoiminen, tulkitseminen, johtopäätösten tekeminen sekä toiminnan muuttaminen. Prosessi toteutuu kaikilla pedagogisen dokumentoinnin tasoilla, eli lapsen ja huoltajan, lapsiryhmän sekä henkilöstön tasoilla. Pedagoginen dokumentointi alkaa varhaiskasvattajien kiinnittäessä tietoisesti huomionsa joihinkin ilmiöihin, tapahtumiin tai keskustelunaiheisiin lapsiryhmässä tai omassa toiminnassaan. Tällöin muodostetaan pedagogisesti perusteltuja kysymyksiä tai oletuksia, jotka alkavat ohjaamaan varhaiskasvattajan tekemää havainnointia ja dokumentointia. Kerättyjä ja tuotettuja dokumentteja tulkitaan ja niihin pohjautuen muodostetaan johtopäätöksiä. Johtopäätösten myötä toimintaa aletaan muuttamaan. Pedagogisen dokumentoinnin prosessin vaiheet ovat osittain päällekkäisiä ja lisäksi varhaiskasvatuksessa on aina useita pedagogisen dokumentoinnin prosesseja käynnissä samaan aikaan. Dokumentoitavat asiat eivät myöskään aina ole yksiselitteisiä ja toisaalta havainnoitavana olevat ilmiöt voivat myös muuttua pedagogisen dokumentoinnin prosessin aikana, mitkä vaikuttavat prosessin etenemiseen. Työmenetelmänä pedagoginen dokumentointi on elävä ja muuttuva sekä liittyy kaikkeen siihen, mitä varhaiskasvatuksessa tapahtuu. Sen vuoksi pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiselle ei ole mahdollista muodostaa yksinkertaisia ja vaihteittaisia ohjeita. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 78-79; Tarkka 2021.)

Yksi osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia on lapsen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on lakisääteinen asiakirja, joka laaditaan jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle yhdessä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman avulla lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia edistetään varhaiskasvatuksessa

suunnitelmallisesti. Suunnitelmaan on asetettu sen toteuttamista varten yhteisiä tavoitteita ja keinoja. Tarpeen mukaan se toimii välineenä lapsen kehityksen ja oppimisen tuen suunnittelussa. Pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisen myötä henkilökunta pystyy valmistautumaan varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Pedagogisen dokumentoinnin toteuttamista tarvitaan myös siihen, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulisi osaksi arjen pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Pedagogisen dokumentoinnin myötä voidaan tehdä muun muassa jatkuvaa arviointia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan verraten. Lisäksi arvioinnin myötä voidaan tehdä tarvittavia pieniä muokkauksia varhaiskasvatussuunnitelmaan, jotta lapsen oppimista, kehittymistä ja hyvinvointia voitaisiin varhaiskasvatuksessa edistää parhaimmalla mahdollisella tavalla. (Heiskanen 2017a; Heiskanen 2017b; Opetushallitus 2021c.)

Pedagogista dokumentointia toteutetaan eri tavoin, mutta tavasta riippumatta sillä tulisi olla yhteys valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden keskeisiin sisältöihin. Pedagogista dokumentointia voidaan toteuttaa esimerkiksi vuosikellon avulla. Pedagogisen dokumentoinnin vuosikelloon määritellään, miten varhaiskasvatuksessa dokumentoidaan lapsikohtaisesti sekä päivittäin, viikoittain, kuukausittain ja puolivuositain. Lisäksi siihen voidaan määritellä, miten varhaiskasvatuksessa dokumentoidaan aina uuden toimintakauden alkaessa sekä uuden projektin alkaessa ja päättyessä. Vuosikellon on tarkoitus olla loogisesti etenevä ja sen toteuttamiseen tulisi kaikkien ryhmän varhaiskasvattajien sitoutua. Kun vuosikellon mukaisesti etenevään pedagogiseen dokumentointiin osallistuvat kaikki tiimin varhaiskasvattajat, tukee se tiimiä koko toimintakauden ajan toteutettavassa arvioimisessa ja kehittämässä. (Ahonen 2017, 142; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 114-116.)

Lapsikohtaisesti toteutettava pedagoginen dokumentointi voi olla esimerkiksi kasvunkansio-työskentelyä. Päivittäin toteutettava dokumentointi voi olla muun muassa havainnoimista, valokuvaamista sekä päiväkirjan tai blogin päivittämistä kyseisen päivän sisällöstä. Päivittäin voi myös yhden lapsen kanssa käydä pedagogisen keskustelun. Viikoittain on mahdollista tarkastella ja tulkita muutamia ennalta valittuja dokumentteja tiimipalaverissa sekä suunnitella seuraavan viikon toimintaa. Lisäksi viikon aikana yksittäisten lasten kanssa pidettyjen pedagogisten keskustelujen myötä voidaan tiimipalaverissa arvioida yhdessä kyseisten lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteita ja sopia yhteisistä käytännön toimista lapsista tehtyihin havaintoihin perustuen. Yhdessä lasten kanssa voidaan viikon lopussa koota kyseisen viikon aikana otetuista dokumenteista koko viikon kohokohdat ja laittaa ne esille sekä tallentaa sanallisesti. Kuukausittain voidaan viikoittaiset kohokohdat koota yhtenäiseen tiedostoon sekä muokata oppimisympäristöjä dokumentoinnin myötä esiin nousseiden tarpeiden mukaan. Puolivuositain voidaan pitää lasten huoltajien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman päivittämiseksi yhteinen keskustelu eli vasukeskustelu. Lisäksi tiimien toimintaa on hyvä arvioida puolivuositain, jolloin voidaan muun muassa päättää kehitettävät asiat. Uuden toimintakauden alkaessa on hyvä selvittää lähtötilanne tutustumalla ryhmän lapsiin ja huoltajiin, kirjata

ylös tiimin ajatukset, tavoitteet ja arvot, sopia dokumentoinnin periaatteista sekä puhua dokumentoinnista lasten huoltajien kanssa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 114-116.)

4.3 Menetelmiä ja tapoja

Yksi tärkeimmistä pedagogisen dokumentoinnin tavoista on havaintojen tallentaminen dokumenteiksi. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa pedagogisten ratkaisujen toimivuudesta yksittäisen lapsen tai ryhmän osalta. Havainnointiin kuuluu havaintojen jäsentäminen dokumenteiksi sekä niiden reflektointi lasten, huoltajien ja työyhteisön kesken. Havainnoinnissa on tarkoitus tarkastella lapsen oppimisprosessia yksittäisen taidon mittaamisen sijasta. Lasten toiminnan lisäksi voidaan havainnoida kaikkea varhaiskasvatuksen toimintaa. Laadukas havainnointi vaatii tietoista sitoutumista toiminnan tarkkailuun ja keskittymistä siihen. Havainnointiin tulee valmistautua pohtimalla etukäteen mitä havainnoidaan, millaisessa tilanteessa havainnoidaan ja miksi sekä millaista tietoa havainnoinnilla pyritään saamaan. Jos havainnointia toteutetaan ilman valmistautumista, voivat havainnot jäädä merkityksettömiksi, kun tehdyt havainnot jäävät toisistaan irrallisiksi. Havainnoinnin tueksi voidaan laatia havainnointikavake ennalta mietittyjen asioiden pohjalta. Havaintoja voidaan koota kirjallisesti sekä huoltajien luvalla valokuvaamalla, videoimalla ja äänittämällä. Kirjallisesti havaintoja kokoamalla havainnoija kirjaa ylös havainnointinsa löydöksiä ja havainnoinnin myötä tekemiään oivalluksia. Haastavien tilanteiden havainnoinnissa tulisi pyrkiä tarkastelemaan tilannetta ratkaisukeskeisesti. Tällöin keskeistä ei ole lasten haasteet, vaan se, miten aikuiset voisivat tukea lapsia paremmin. (Ahonen 2017, 143-145.)

Tableteilla voidaan valokuvata, videoida ja äänittää, joten ne ovat monipuolisia välineitä dokumentointiin. Aikuisten lisäksi lapset voivat käyttää tabletteja myös itse tai aikuisen ohjaamana. Tableteilla on mahdollista tehdä animaatioita, sarjakuvia, piirtää ja kirjoittaa. Tableteille on saatavilla erilaisia sovelluksia, joita pedagogisessa dokumentoinnissa voidaan hyödyntää. Sovelluksilla on esimerkiksi mahdollista muokata lasten ottamia valokuvia sekä toteuttaa niistä omia satukirjoja tai uutisia. Sovellusten avulla musiikilla ja äänillä on mahdollista taiteilla sekä ääniä on helppo yhdistää kuvaan tai videoon. Lisäksi sovelluksilla voidaan soittaa erilaisia soittimia ja niillä pystytään luomaan kokonaan omia kappaleita tai nauhoittamaan omia tansseja. Lapset pääsevät tablettien erilaisten sovellusten avulla rakentamaan ja luomaan uutta, käsittelemään erilaisia ilmiöitä sekä oppimaan itse tekemällä. (Hannula 2016, 8-16 & 83; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 125.)

Valokuvaaminen on hyvä tapa lasten toiminnan sekä erilaisten hetkien tallentamiseen. Toiminnan valokuvaamisessa on hyvä pohtia mitä kyseisestä toiminnasta halutaan tallentaa, koska tilanteet vaihtuvat nopeasti eikä kaikkea kuitenkaan voida kuvata. Varhaiskasvatuksessa tulee vastaan yllättäviä tilanteita, jonka vuoksi kameran olisi hyvä olla helposti ja jatkuvasti saatavilla. Valokuvista merkityksellisen tekee niiden katseleminen toisten kanssa, joten lasten

eri näkemykset kuvien tilanteista tulisi kirjata kuvien yhteyteen. Valokuvat mahdollistavatkin erilaisten näkökulmien ja tulkintojen pohtimisen yhdessä. Kasvattajien lisäksi myös lapset voivat dokumentoida valokuvaamalla itse. Kuvattaessaan lapsi tuo esiin omaa näkökulmaansa, itselleen merkityksellisiä asioita sekä omaa ilmaisuunsa. Lapsi voi valokuvattaessaan opetella kuvaamista sekä kameran käyttämistä yhdessä varhaiskasvattajan kanssa, jolloin lapsi esimerkiksi oppii tarkastelemaan ja havainnoimaan asioita ja tiloja erilaisista kuvakulmista. Valokuvien ei tulisi jäädä vain kameran muistiin, vaan otettujen kuvien tulisi tulla osaksi päiväkodin päivittäistä toimintaa. Valokuvat toimivat kommunikaation ja oppimisen tukena sekä voivat laajentaa lasten maailmaa lähiympäristön ulkopuolelle, jos varhaiskasvatuksessa tarkastellaan yhdessä esimerkiksi ympäri maailmaa otettuja valokuvia. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 126-129).

Videoita tulee katsoa, analysoida ja niistä tulisi keskustella yhdessä, jotta videoimisesta olisi hyötyä. Tämän vuoksi videoinnin tulisi olla suunniteltua ja kohdistettua siihen, mitä halutaan tietää tai kuvata. Videoiden avulla saadaan erityisesti alle kolmevuotiaiden ryhmästä hyvää tietoa lasten leikeistä ja toiminnasta, koska lasten hienovaraiset ideat saattavat arjessa jäädä helposti muutoin huomioimatta heidän vähäisen puheensa takia. Videot helpottavat erilaisten tapahtumaketjujen ymmärtämistä, kun niitä pystytään jälkikäteen käymään yksityiskohtaisesti läpi ja analysoimaan tapahtumien syy-seuraussuhteita. Videoiden avulla voidaan toteuttaa ja dokumentoida draamaa, kuten näytelmiä. Isommat lapset voivat esimerkiksi suunnitella, toteuttaa, kuvata ja esittää itse tekemänsä videon. Lasten toteuttamat videot voivat draaman lisäksi olla dokumentaarisia, esimerkiksi lähiympäristöä kuvaavia videoita. Lasten kuvaamista videoista nousee esiin se, mikä lapsille on merkityksellistä. Äänittämistä, kuten valokuvaamista ja videointia, voidaan hyödyntää muiden dokumentointitapojen yhteydessä, esimerkiksi lasten haastattelujen tai havainnoimisen tukena. Sitä voidaan hyödyntää dokumentointitapana myös sellaisenaan, esimerkiksi tallentamalla lasten keksimiä tarinoita, sanaleikkejä, musiikkiesityksiä, laulua tai äänen kanssa tehtyjä kokeiluja. Animaatioissa voidaan videokuvaa, valokuvaa, kuvataidetta ja ääniä yhdistää luovasti yhtenäiseksi teokseksi. Niiden lisäksi siinä voidaan hyödyntää erilaisia esineitä. Animaatioiden tekemisessä voidaan hyödyntää erilaisia tarkoitukseen luotuja sovelluksia tai tietokone-ohjelmia. Lasten tehdessä animaatioita, on heillä samanaikaisesti käynnissä oppimis- ja tekemisprosessi kyseisestä toiminnasta, joka on varsinaista valmiita animaatiota keskeisemmässä roolissa. Animaatiot toimivat varhaiskasvatuksen toiminnan dokumentteina. (Ahonen 2017, 143-145; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 138 & 152.)

Luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja vuorovaikutukseen perustuvaa tarinasäveltämistä mukailevassa dokumentoinnissa lasten tuottamat äänet tallennetaan kirjaamalla tai äänittämällä ja niistä muodostetaan eheä teos eli sävellys. Oman tarinasävellyksensä avulla lapsi voi ilmaista ajatuksiaan sekä jakaa kokemuksiaan. Teos muodostuu esimerkiksi musiikista, sävelistä, tarinoista, sanoista tai leikeistä. Teoksen nimeäminen antaa lapselle konkreettisen kuvauksen

syntyneestä sävellyksestä. Teoksen esittäminen muille jakaa lapsen kokema merkitystä omasta teoksestaan. Tämän tyyppisesti toteutetussa dokumentoinnissa tulisi aina olla mahdollisuus vapaaseen musiikilliseen ilmaisuun. Teos syntyy aina vuorovaikutuksessa tarinasäveltäjän ja -sävellyttäjän välillä ja se tulee tallentaa niin, että se on mahdollista soittaa heti uudestaan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 139.)

Sadutuksessa lapsi kertoo tarinan, jonka aikuinen kirjaa ylös sellaisenaan. Tämän jälkeen aikuinen lukee lapselle tämän kertoman tarinan, jolloin lapsi voi halutessaan tehdä tarinaansa korjauksia. Sadutuksessa syntyneitä tarinoita voidaan hyödyntää jälkikäteen toiminnan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa eri tavoilla, kuten kehittämällä leikkejä. Sadutuksen lisäksi varhaiskasvatuksessa voidaan luoda yhteistä tarinaa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Tarinan muodostuessa aikuinen piirtää tarinan etenemisen tueksi ydinkohdat kaikkien nähtäväksi ja loppuun kerrottu tarina kirjoitetaan vielä muistiin. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 149.)

Kaikki lasten tekemät työt, joista jää jälki, ovat toiminnan dokumentteja. Ne elävöittävät ja tulevat osaksi oppimisympäristöä sekä tuovat varhaiskasvatuksen toimintaa näkyväksi huoltajille. Valmiin työn lisäksi työn tekemisen prosessi on tärkeä dokumentoida, koska muuten iso osa valmiin työn taustalla olevasta toiminnasta, tapahtuneesta oppimisesta ja ajatustyöstä jää vähälle huomiolle. Lasten kanssa keskusteleminen työskentelyprosessin eri vaiheissa syventää sekä aikuisen että lapsen ymmärrystä toimintaprosessin etenemisestä sekä sen aikana saaduista kokemuksista, tehdyistä oivalluksista ja opituista asioista. Sanallinen kuvaus tai valokuvat työskentelyprosessista onkin hyvä yhdistää valmiiseen työhön. Valmiiden töiden tarkasteleminen yhdessä lasten kanssa vahvistaa lasten oppimista ja ajattelua. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 148.)

Lasten haastattelut ovat yksi pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisen tavoista. Niitä voidaan toteuttaa monella tapaa ja haastattelutapaa valittaessa tulisikin pohtia millaisiin asioihin haastattelulla halutaan saada näkökulmaa. Haastattelurunkoa voidaan hyödyntää lasten ajatusten ja näkemysten kartoittamiseksi yleisesti varhaiskasvatuksen toiminnasta. Haastattelurunko on hyvä rakentaa lasten kanssa yhdessä, jotta heille mielekkäimmät kysymykset olisivat osana sitä. Avointen kysymysten tai kysymyssanojen käyttäminen mahdollistaa rikkaampien vastausten saamisen lapselta, kun kysymyksiin ei voi vastata vain kyllä tai ei. Pienten lasten haastatteluissa rajatut kysymykset toimivat kuitenkin paremmin. Haastattelurungon rakentamisessa on hyvä huomioida lasten vaihtelevat valmiudet itsensä ilmaisemisessa sekä lasten ajattelun eroavuus aikuisten ajattelusta. Esimerkiksi liian abstrakteja kysymyksiä tulisi välttää. Haastatteluilla voidaan kerätä tietoa kohdennetusti tietystä aiheesta. Ne eivät korvaa epämuodollisia arjessa käytäviä keskusteluja ja joskus lapsen voi olla helpompi kertoa vaikeasta asiasta haastattelun sijaan arkisessa tilanteessa, mutta haastattelu toteutustapana voi kuitenkin johtaa sitoutuneempaan muutostyöhön. Haastattelutilanteissa mahdolliset

lasten ja aikuisten väliset eroavat tulkinnat ja kokemukset samasta tilanteesta tulevat yhteisesti käsitellyiksi. Haastattelutilanteissa aito dialogisuus mahdollistaa lapsille vapaamman ilmaisuun, kuin opettajajohtoinen keskustelu, jolloin lapsi pyrkii antamaan aikuista miellyttävän vastauksen. (Ahonen 2017, 146-147; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 140-141.)

Lasten haastatteluja voidaan toteuttaa lasten tekemien tuotosten pohjalta pyytämällä lasta kertomaan mitä hänen mielestään hänen tekemässään tuotoksessa tapahtuu, keitä siinä on ja miten tilanne voisi jatkua. Omista tuotoksista kerrotut kommentit tuovat esiin, miten lapsi jäsentää tuotokseensa liittyviä ajatuksiaan, tunteitaan ja tulkintojaan. Niistä voidaan keskustella myöhemmin yhdessä sekä tuoda konkreettisesti lapsen tietoisuuteen hänen vahvuuksiaan ja hänen tekemiään oivalluksia. Haastatteluja voidaan tehdä leikin muodossa, jolloin lapsia voidaan haastatella leikissä esimerkiksi televisioon. Myös lapsi voi haastatella aikuista, jolloin aikuinen saa tietoa siitä, mitä lapsi haluaa kysyä. Lapset voivat haastatella myös toisiaan. Haastatteluja voidaan ottaa talteen kirjaamalla tai äänittämällä. Kirjaaminen voi häiritä aikuisen keskittymistä käytävään keskusteluun ja heikentää hänen läsnäoloaan, mikä vaikuttaa lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen. Äänitteet on mahdollista kirjata myöhemmin tilanteen jälkeen. (Ahonen 2017, 147-148.)

Blogin pitäminen tukee huoltajien osallisuutta. Sinne voidaan tuottaa sisältöä kirjallisesti, kuvallisesti, videoilla ja äänitteillä yhdessä lasten kanssa. Blogia on mahdollista julkaista suljetussa ympäristössä, johon pääsee huoltajille annetulla salasanalla. Huoltajat tulevat blogia seuraamalla tietoisiksi millä eri tavoilla varhaiskasvatusta toteutetaan ja minkälaista lapsen arki varhaiskasvatuksessa on. Huoltajat voivat seurata blogia lastensa kanssa yhdessä ja käydä sen tuella yhteisiä keskusteluja varhaiskasvatuksen arjesta. Päiväkirjatyypin blogin lisäksi myös projekteissa voidaan hyödyntää blogia, jolloin sinne voidaan tallentaa projektin eri vaiheita. Blogi auttaa projektin eri vaiheisiin palaamisessa ja jäsentää sitä kokonaisuutena, mikä tukee lasten kokonaisvaltaista oppimista. Blogin ylläpitämisen ja päivittämisen myötä lasten kanssa voidaan harjoitella digitaalisessa ympäristössä toimimista sekä erilaisien digitaalisten välineiden käyttämistä. Blogiin lisättävien kuvien ja videoiden tulee olla huoltajien luvalla julkaistuja. (Ahonen 2017, 148-149.)

Lasten kasvunkansiot ovat yksi pedagogisen dokumentoinnin tavoista ja niitä voidaan koota joko konkreettiseen kansioon tai sähköiseen muotoon. Niiden tulisi olla monipuolisia ja jäseneltyjä kokonaisuuksia, jotka kertovat sinne kerättyjen erilaisten dokumenttien myötä lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Pienten lasten kasvunkansioissa korostuvat aikuisten tekemät havainnot ja niiden myötä kootut dokumentit. Isompien lasten tulisi saada rakentaa itse omaa kasvunkansiotaan aikuisten tukemana, jolloin kasvunkansioista tulee omannäköisiä. Kasvunkansiot kertovat aikuisille lapsen mielenkiinnon kohteista, mielekkäistä oppimistehtävistä, sosiaalisista suhteista sekä mahdollisista kasvun ja oppimisen haasteista. Kasvunkansio-työskentelyyn tulisi sopia jokaisen lapsen kanssa pidettäväksi kuukausittain hetki, jolloin

lapsen kanssa työskennellään yhdessä hänen kasvunkansionsa parissa. (Ahonen 2017, 150; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 114-116.)

Leikkien dokumentointia voidaan toteuttaa eri tavoilla. Lasten halutessa voi lasten omaehtoisia leikkejä videoida. Lasten kerrontaa ja kuvailua omasta leikistään sekä siinä syntyneitä ajatuksia, tunteita ja oivalluksia voidaan kirjata. Niihin palaaminen yhdessä lapsen kanssa tukee lapsen osallisuutta sekä ajattelun kehittymistä. Myös mieleisiä leikkipaikkoja voidaan dokumentoida, varsinkin jos käytännön syistä lapsen vaivalla rakentamia leikkipaikkoja tai rakennelmia ei voida säästää. Omaehtoisen leikin lisäksi ohjattua leikkitoimintaa on hyvä dokumentoida säännöllisesti. Dokumenttien reflektointi myöhemmin mahdollistaa lasten oivallusten ja tulkintojen säilymisen sekä niiden tietoisien prosessoinnin. (Ahonen 2017, 152.)

Fyysinen oppimisympäristö itsessään on myös dokumentti, koska fyysinen tila kertoo ryhmän ihmisistä, heidän toiminnastaan ja heidän ajattelustaan. Oppimisympäristö muuttuu tilojen, välineiden ja materiaalien käytön osalta. Lasten tulisi olla osana tilojen suunnittelua ja muokkaamista koko toimikauden aikana. Tiloja suunniteltaessa tulee huomioida missä mitäkin välineitä säilytetään ja miten ne ovat lapsille saatavilla. Yhdessä lasten kanssa tulisi valita mitä dokumentteja laitetaan esille ja minne sekä mitä esillä olevia dokumentteja otetaan pois vapauttamaan tilaa uusille. Samalla lapset pääsevät perustelevaan tekemiään valintoja, jotka kuvastavat lasten kokemuksia toiminnoista. Vanhoihin dokumentteihin palaaminen muistuttaa lapsia heidän oppimistaan ja kasvustaan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 157-158.)

4.4 Dokumenttien tulkitseminen ja niistä saatavan tiedon hyödyntäminen

Dokumenteista saadaan tietoa, kun niitä reflektoidaan dokumenttien keräämisen jälkeen yhdessä lasten, huoltajien ja työyhteisön kesken. Reflektoinnin tarkoituksena on tulkita ja jäsentää kerättyjen dokumenttien sisältöjä. Yksi keino dokumenttien reflektointiin on tuumaustauko, joka varmistaa yhteisen pysähtymisen dokumenttien ääreen. Tuumaustauko on konkreettinen, suunniteltu ja järjestetty hetki arjessa dokumenttien yhteistä tarkastelua ja reflektointia varten. Tuumaustauoille tulee luoda oma paikkansa arjessa ja niiden pitämiseen tulee sitoutua. Niitä voidaan pitää yksittäisten lasten, lapsiryhmän, huoltajien sekä työntekijöiden kesken. (Ahonen 2017, 140-144; Opetushallitus 2021b.)

Dokumenttien tarkastelu useammasta eri näkökulmasta sekä niiden hyödyntäminen vuorovaikutuksen välineenä rakentaa yhteistä ymmärrystä joistakin asioista ja ilmiöistä sekä muodostaa yhteisen käsityksen siitä, mikä juuri nyt on tärkeintä. Dokumenttien tulkinta johtaa johtopäätöksiin ja johtopäätökset johtavat muutoksiin toiminnassa. Kaikkia dokumentoinnin toteutustapoja ei ole mahdollista käydä keskustelemalla läpi, joten keskusteluun mukaan otettavien dokumenttien valinnassa tulee tehdä karsintaa. Dokumentit tulisi valita osaksi yhteistä keskustelua sen perusteella, mihin kysymyksiin keskustelussa pyritään etsimään vastauksia. Dokumentteja käsiteltäessä tarkastellaan esimerkiksi sitä, miten ryhmän pedagogiset

toimintatavat vastaavat lasten mielenkiinnon kohteisiin tai yksilöllisiin tarpeisiin. Lisäksi voidaan tarkastella lasten osallisuuden toteutumista ryhmän toiminnassa. Dokumentteja voidaan tulkita tai niiden myötä etsiä vastauksia yksittäisen lapsen ja huoltajan näkökulmasta, ryhmän näkökulmasta tai varhaiskasvattajan näkökulmasta. (Ahonen 2017, 140-144; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 92-107.)

Lapsen näkökulman selvittämiseksi voidaan hyödyntää kasvunkansion parissa työskentelyä, jolloin lapsen kanssa käydään kahdenkeskistä pedagogista keskustelua. Lapsi saa yhteisen keskustelun aikana valita itselleen tärkeimmät dokumentit kasvunkansioon ja käydä niistä keskustelua, mikä lisää varhaiskasvattajan ymmärrystä lapsen hyvinvoinnista, osaamisesta, toiveista ja tarpeista. Lapsen kanssa voidaan miettiä, milloin hänellä on ollut onnistumisen kokemuksia, ja mikä niiden toteutumista on edesauttanut tai estänyt. Lapsen kanssa voidaan pohdita yhdessä, miten voitaisiin edetä niissä asioissa, joissa lapsi toivoisi onnistuvansa. Lisäksi voidaan miettiä taitoja, joita seuraavaksi kannattaisi harjoitella lapsen toiveiden ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Lapsen kanssa siis laaditaan suunnitelma lapsen tavoitteiden saavuttamiseksi, käydään se huoltajien kanssa läpi ja pyydetään heidän ideoitaan osaksi suunnitelmaa sekä kannustetaan harjoittelemaan myös vapaa-ajalla. Suunnitelmaa laadittaessa mietitään keinoja, miten lasta voitaisiin auttaa tavoitteiden saavuttamisen edessä olevien mahdollisten esteiden ylittämässä. Suunnitelman toteutumista tulee arvioida harjoittelun edetessä ja ottaa se puheeksi viimeistään seuraavassa kasvunkansion täydentämiseksi käytävässä pedagogisessa keskustelussa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 92-94.)

Yhdessä laadittu suunnitelma ohjaa ja muuttaa varhaiskasvattajan omaa toimintaa ja dokumentointityötä. Suunnitelman myötä varhaiskasvattaja mukauttaa toimintatavat ja -ympäristöt sellaisiksi, että ne mahdollistavat lapsen tavoitteen mukaisen harjoittelun ja lapsen mahdollisuuden tehdä haluamiaan asioita. Lisäksi varhaiskasvattajat dokumentoivat lapsen harjoittelua sekä onnistumisia eri vaiheissa. Varhaiskasvattajien käymissä tiimipalaverissa tarkastellaan lasten kanssa laadittuja suunnitelmia ja kehitetään toimintaa lasten näkökulmat huomioiden. Pienempien lasten kohdalla oppimis- ja toimintasuunnitelmana voidaan hyödyntää lomaketta, johon on kirjattu lapselle tärkeät asiat. Niiden selvittämiseksi huoltajilla on keskeinen rooli, koska he tuovat esiin oman lapsensa käyttäytymistä, ajatuksia ja tunteita. Varhaiskasvattajan tehtävänä on suunnata lasten pedagogisia prosesseja mahdollisiksi ja tarkoituksenmukaisesti toteutettaviksi ryhmämuotoisessa varhaiskasvatuksessa. Täytettyjä lomakkeita tulisi aktiivisesti käyttää varhaiskasvatuksen suunnittelun ja arvioinnin tukena, koska pelkkä lomakkeiden täyttäminen ei ole tarkoituksenmukaista. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 94-95.)

Arjessa tapahtuvien kohtaamisten lisäksi huoltajaillat sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseksi pidettävät keskustelut, eli vasukeskustelut, tuovat esiin huoltajien näkökulmia. Niitä tulisi reflektoida myöhemmin ryhmän lasten ja henkilöstön kanssa, jotta ne olisivat

yhtenä osana toimintakulttuurin kehittämistä. Varhaiskasvatuksessa voidaan osoittaa kiinnostusta ja arvostusta lapsen huoltajia, perhettä ja sukua kohtaan myös huomioimalla ja kuulemalla perheen ja suvun tarinaa. Tarinan kuuleminen lisää työntekijöiden ymmärrystä ja tietoa lapsesta sekä hänelle jo kertyneistä kokemuksista ja opeista. (Opetushallitus 2021b.)

Ryhmän näkökulmaa korostavassa pedagogisessa dokumentoinnissa keskeisessä osassa ovat varhaiskasvattajan pedagoginen osaaminen ja suunnitteluosaaminen, koska lapsiryhmän lukuisista ideoista tulisi löytää erilaisten ideoiden yhdistävät tekijät. Varhaiskasvattajan tulisi valita toimintaan riittävän laaja-alaisia teemoja, joihin olisi mahdollista yhdistää lasten erilaisia toiveita ja tarpeita sekä varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita. Yhteisen toiminnan dokumentteja tulisi käydä lasten kanssa läpi sekä hyödyntää niitä toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Dokumentteja yhdessä läpikäydessä tulisi pohtia miten toimintaa voisi muuttaa tai jatkaa sekä ideoita toimintaa yhdessä. Lisäksi yhteisessä keskustelussa voi syntyä uusia ideoita ja toiveita, joita voidaan yhdessä jalostaa, suunnitella ja toteuttaa varhaiskasvatuksen toiminnassa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 96-105.)

Varhaiskasvattajan näkökulma dokumenttien tulkitsemisessä on ammatillisen lähestymistavan takia laaja-alainen ja objektiivinen. Varhaiskasvattajan tulee dokumenttien tulkinnassa yhdistää lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvät tekijät. Lisäksi varhaiskasvattajan tulee osata luoda yhteyksiä teorian ja käytännön, ihmisten, oppimisen alueiden sekä oppimisen tavoitteiden välille. Dokumenttien tulkinta tuo esiin tilanteet, joissa lapsi tarvitsee tukea. Varhaiskasvattajan tulee osata mukauttaa omaa toimintaansa lapsen tarpeisiin vastaavaksi. Samalla hänen tulee tasapainoilla tilan antamisen ja rajaamisen sekä vallan jakamisen ja käyttämisen välillä. Pedagogisen dokumentoinnin myötä varhaiskasvattajan on mahdollista arvioida tietoisesti omaa toimintaansa kasvattajana sekä kehittää sitä tavoitteellisesti. Konkreettinen keino hyödyntää dokumentteja varhaiskasvattajan näkökulmasta on osallistua tarpeen mukaiseen täydennyskoulutukseen. Kehittämistarpeiden havaitsemisen lisäksi tulisi huomioida työntekijöiden vahvuudet ja mahdollisuudet. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 106; Opetushallitus 2021b.)

Dokumentoinnista saatua tietoa hyödynnetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Saatuja tietoja ja ymmärrystä tulee hyödyntää esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa kehittämisessä lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaaviksi. Myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa tarvitaan pedagogista dokumentointia. Tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja työntekijöiden toiminnan itsearviointia ovat pidemmältä aikaväliltä kerätyt dokumentit. (Ahonen 2017, 140-144; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37-38.)

4.5 Pedagogista dokumentointia Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa ja Metsäkulman päiväkodissa

Pedagogisen toiminnan kehittämistä ja suunnittelua ohjaa pedagoginen dokumentointi. Kotkan varhaiskasvatuksessa on käytössä erilaisia pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä, kuten kasvunkansio. Sen työstäminen on yksi varhaiskasvatuksen arjessa toteutuvista vuorovaikutustavoista. Sitä työstetään päivän aikana erilaisissa tilanteissa ja eri kokoonpanoissa. Lapsi osallistuu kasvunkansionsa parissa työskentelyyn. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 85.)

Kasvunkansion lisäksi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa toteutetaan pedagogista dokumentointia muun muassa aikajanalla ja digitaalisilla tallenteilla. Niiden käsittely suunnitellaan osaksi arkea yhdessä lasten kanssa. Dokumentoinnin tuotoksia käsitellään esimerkiksi kerran viikossa ryhmän kokoontuessa. Kielellisten keinojen käyttämisen lisäksi tuotettuja dokumentteja käsitellään niitä kosketellen ja selailten. Tarvittaessa aikuinen nimeää yhdessä koettua ja auttaa muistamisessa. Aikuiset huomioivat yhteisen käsittelyn synnyttämiä lasten eleitä, ilmeitä ja ääntelyitä. Yhteisesti koetusta varhaiskasvatuksesta saadaan käsittelyhetkien myötä arviointitietoa, jota hyödynnetään lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 85.)

Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa hyödynnetään pedagogista dokumentointia lapsen varhaiskasvatuskeskusteluissa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi huoltajat tuovat dokumentteja, jotka koskevat esimerkiksi päivittäistä asiaa kotona tai varhaiskasvatuksessa. Lapsen haastattelulla ja sen dokumentoinnilla saadaan lapsen näkökulma vahvemaksi varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 85.)

Pedagogisen dokumentoinnin elementtejä nousee esiin myös Kotkan varhaiskasvatuksen pienryhmäpedagogiikan vuorovaikutuksen kehässä (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 84). Vuorovaikutuksellista pienryhmäpedagogiikkaa vahvistetaan havainnoimalla, havaintoja dokumentoimalla ja niiden myötä syntyvän tietoisuuden avulla (Kotkan kaupunki 2021b).

Metsäkulman päiväkodissa pedagogista dokumentointia toteuttavat sekä henkilökunta että lapset. Dokumentteja pyritään tarkastelemaan lasten kanssa kahden viikon välein sekä suunnittelemaan toimintaa yhdessä. Tiimipalaveriin tuodaan heti dokumenttien tarkastelussa esiin nousseet havainnot. Suunnittelussa ovat mukana myös huoltajien näkemykset sekä kuukausittaiset arvioinnit. Saatuja tietoja hyödynnetään tiimipalaverissa tehtävässä suunnittelussa ja arvioinnissa. Yksikön suunnitelmaan hyödynnetään tiimipalaverien tietoa. Yksikön toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan yksikköpalaverissa. Kuntakohtaiseen suunnitelmaan käytetään yksikköpalaverien koonteja. Eri yksiköiden tuottamaa tietoa kerätään säännöllisesti varhaiskasvatusalueiden palaveriin. Metsäkulman päiväkodin Peda.net-verkkoympäristöstä löytyvät ryhmäkohtaiset blogit, joihin henkilökunta dokumentoi päiväkodin arkea lasten kanssa.

Tämä mahdollistaa sen, että perheet voivat seurata lapsensa arkea päiväkodissa. (Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021.)

4.6 Pedagogista dokumentointia käytännössä

Vaarapuron (2021, 82-83) pro gradu -tutkielman tulosten mukaan varhaiskasvatuksen opettajien käsitykset pedagogisesta dokumentoinnista jakautuivat kolmeen käsitystapaan, jotka olivat pedagogisen dokumentoinnin ymmärtämättömyys, dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin erojen tiedostaminen sekä pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksen ymmärtäminen. Tutkielmassa ne varhaiskasvatuksen opettajat, jotka eivät ymmärtäneet pedagogisen dokumentoinnin tarkoitusta, määrittivät sen dokumenttien tuottamiseksi. Tällaisista määrittelmistä jäi puuttumaan pedagoginen ajattelu sekä pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisen prosessimaisuus, jolloin dokumentointi oli muusta varhaiskasvatuksen toiminnasta irrallista. Tutkielman mukaan osa näistä varhaiskasvatuksen opettajista luuli toteuttavansa pedagogista dokumentointia, mutta käytännössä toteuttikin dokumentointia. (Vaarapuro 2021, 82-84.)

Vaarapuron (2021, 84) tutkielman mukaan ne varhaiskasvatuksen opettajat, jotka tiedostivat dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin erot, keskittyivät yhteistyön ja prosessimaisuuden näkökulmiin. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan dokumentointi ja dokumenttien jakaminen lisäsivät varhaiskasvatuksessa tehtävää yhteistyötä. Nämä opettajat kuvasivat pedagogisen dokumentoinnin olevan tarkoituksellista jatkuvaa toimintaa sekä hyödynsivät sitä varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Nämä opettajat käsittivät pedagogisen dokumentoinnin kehittyneemmäksi toiminnaksi kuin dokumentoinnin, koska dokumentoinnissa ei tarvitse olla tarkoitusta. Tutkielmassa ne varhaiskasvatuksen opettajat, jotka ymmärsivät pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksen, käsittivät pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi toiminnaksi. Näillä varhaiskasvatuksen opettajilla oli pedagogisen dokumentoinnin ymmärryksen lisäksi tieto sen hyödyistä. (Vaarapuro 2021, 84-85.)

Tutkielmaan osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien kohdalla työkokemuksen määrä vaikutti eniten pedagogisen dokumentoinnin käsittämiseen. Yli kymmenen vuoden työkokemus varhaiskasvatuksen opettajana lisäsi ymmärrystä pedagogisesta dokumentoinnista. Lisäksi sen toteuttaminen koettiin helpommaksi ja sitä toteutettiin useammin. Työkokemuksen myötä pedagoginen dokumentointi käsitettiin vahvemmin varhaiskasvatuksen keskeiseksi työmenetelmäksi sekä pedagoginen dokumentointi ja vuorovaikutus yhdistettiin toisiinsa vahvemmin, vaikka työmenetelmä on vielä melko uusi ja tämän takia vaatii henkilöstön osaamisen päivittämistä. Alle kymmenen vuoden työkokemuksen omaavat varhaiskasvatuksen opettajat kokivat pedagogisen dokumentoinnin luontevammaksi työmenetelmäksi, kuin pidemmän työkokemuksen omaavat, mikä voi johtua puutteellisesta henkilöstön osaamisen päivittämisestä. Tutkielman mukaan lisäkoulutuksella on myönteinen vaikutus pedagogisen dokumentoinnin

käsittämiseen. Lisäkoulutusta saaneet varhaiskasvatuksen opettajat kokivat muita vahvemmin, että pedagoginen dokumentointi tukee lapsen toimintaa ja lisää varhaiskasvatuksen lapsilähtöisyyttä. Yliopistokoulutuksen suorittaneet varhaiskasvatuksen opettajat käsittivät pedagogisen dokumentoinnin idean vahvemmin, kokivat sen keskeisemmäksi varhaiskasvatuksen työmenetelmäksi sekä kokivat työympäristön toimivammaksi sen toteuttamiselle, kuin muun koulutuksen suorittaneet. Muun koulutuksen suorittaneet varhaiskasvatuksen opettajat toivat vahvemmin esiin pedagogisen dokumentoinnin yhteyden lasten heikkouksien kartoittamisessa. (Vaarapuro 2021, 85-87.)

Tutkielmaan osallistuneet vanhempien lasten kanssa työskennelleet varhaiskasvatuksen opettajat kokivat lapsilähtöisyyden ja vuorovaikutuksen yhteyden pedagogiseen dokumentointiin vahvemmaksi, kuin pienempien lasten kanssa työskennelleet. Pienten lasten kanssa työskennelleet yhdistivät pedagogisen dokumentoinnin vahvemmin lasten heikkouksien kartoittamiseen. Vanhempien lasten kanssa työskennelleet kokivat oman ammatillisuuden kehittämisen ja tukemisen mahdollistuvan pedagogisessa dokumentoinnissa vahvemmin, kuin pienten lasten kanssa työskennelleet. Useammin pedagogista dokumentointia toteuttaneet varhaiskasvatuksen opettajat käsittivät sen luontevammaksi työmenetelmäksi, kuin sitä harvemmin toteuttaneet. (Vaarapuro 2021, 86-87.)

Varhaiskasvatuksessa suhtautuminen pedagogiseen dokumentointiin voi joskus olla hyvin kielteistä ja dokumentointi voidaan kokea vain välttämättömäksi työtehtäväksi. Työntekijät voivat kokea jatkuvan dokumentoinnin vievän liikaa työaika, jolloin aikaa jää vähemmän lasten kanssa tehtävään perustyöhön. (Ahonen 2017, 142-143.) Arjen kiireinen ja suorituskeskeinen toimintakulttuuri heikentää pedagogisessa dokumentoinnissa kerättyjen dokumenttien syvempää tai kriittisempää pohdintaa, mikä taas heikentää varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämistä. Kiireinen ja suorituskeskeinen toimintakulttuuri voi myös heikentää dokumenttien pedagogisten mahdollisuuksien hyödyntämistä, jolloin ne jäävät vain lasten mekaanisten suoritusten ilmentäjiksi. (Rintakorpi 2018a, 27-60.) Vaarapuron (2021, 89) pro gradu -tutkielman mukaan varhaiskasvatuksen opettajien suunnittelu-aika ei riitä siihen työmäärään, mitä heiltä vaaditaan. Varhaiskasvatuksen arki ei aina myöskään mahdollista suunnitteluajan pitämistä, mikä vaikuttaa sekä pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisen laatuun että koko varhaiskasvatuksen laatuun (Vaarapuro 2021, 89).

Vaarapuron (2021, 89) pro gradu -tutkielman mukaan pedagogisen dokumentoinnin haasteena koettiin ajan puutteen lisäksi dokumenttien ylitulkitseminen. Pedagogisessa dokumentoinnissa riskeinä onkin varhaiskasvatuksen harhaanjohtaminen, heikentäminen tai rajoittaminen, jonka vuoksi varhaiskasvatuksen opettajan täytyy tarkastella omaa toimintaansa kriittisesti. Haasteena oli myös pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksen epäselkeys, jonka vuoksi se sekoitettiin dokumentointiin ja jäi irralliseksi varhaiskasvatuksen muusta toiminnasta. Tähän on mahdollista vaikuttaa henkilöstön lisäkoulutuksella. Tietoteknisten taitojen puutteellisuus ja

laitteiden käytön kokeminen haasteelliseksi vaikuttivat siihen, että pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen koettiin tutkielmaan osallistuneiden keskuudessa haasteelliseksi. Myös motivaation puute pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiseen aiheutti kokemuksen siitä, että pedagoginen dokumentointi ei ole luonnollinen osa varhaiskasvatusta. Tutkielmaan osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat toivoivat saavansa konkreettisia vinkkejä pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiseen, lisäkoulutusta, yhtäläisiä valmiuksia sekä palautetta johtajalta. Näiden myötä pedagogisen dokumentoinnin toteuttaminen koettaisiin helpommaksi ja sujuvammaksi. (Vaarapuro 2021, 89-90.)

Rintakorven (2018a, 55) väitöskirjatutkimuksen mukaan myös kokeneilla dokumentoijilla on vaikeuksia asettaa, ylläpitää ja päivittää dokumentoinnin pedagogisia tavoitteita. Kuitenkin pedagogista dokumentointia toteuttavilla varhaiskasvattajilla on varhaiskasvatuksesta kokonaisvaltaisempi näkemys, kuin vähemmän dokumentointia toteuttavilla kasvattajilla. Pedagoginen dokumentointi vahvistaa lasten osallisuutta toiminnan suunnittelussa, lapsilähtöisten toimintatapojen valitsemista sekä varhaiskasvattajien tyytyväisyyttä omasta ammatillisesta osaamisestaan. Pedagoginen dokumentointi vaatii toteutuakseen kerättyjen dokumenttien pedagogista pohdintaa. Pedagogiselle dokumentoinnille tulee luoda suunnitelma ja rakenne, johon kaikki kasvattajat sitoutuvat sekä olosuhteet, jotka mahdollistavat pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisen. Varhaiskasvattajia tulee tukea pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisessa sekä tarpeen mukaan arvioida ja kehittää päiväkodin toimintakulttuuria. (Rintakorpi 2018a, 27-60.)

5 Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma

Strategia tarkoittaa yksinkertaisesti kuvattuna suunnittelua ja toteutusta. Sen laatiminen koostuu suunnittelemisesta, analysoimisesta ja arvioimisesta, joiden jälkeen laadittu suunnitelma otetaan käyttöön. (Ylisirniö 2011, 12.) Strateginen suunnitelma on yhdistelmä konsepteja, menetelmiä ja työkaluja, joita organisaatiossa käytetään organisaation toiminnan tavoitteiden saavuttamiseksi. On tutkittu, että muodollisten strategisten suunnitelmien tekeminen on hyödyllistä julkisille organisaatioille. Suunnitelmat sisältävät organisaation toiminnan kannalta oleellisen tiedon, mikä helpottaa organisaation jäsenten toimimista organisaatiossa. Myös työntekijöiden johtaminen helpottuu ja on tehokkaampaa, kun organisaatioissa on suunnitelmia. Onnistuneesti laadituissa suunnitelmissa on asetettu tavoitteita organisaatiolle ja suunnitelmien mukaan toimiminen mahdollistaa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Suunnitelmia tarvitaan, jotta halutut muutokset juurtuvat käytännön työhön. (Elbanna, Andrews & Pollanen 2016, 3-26.)

Suunnitelma asettaa päivittäiselle toiminnalle rakenteet, joiden mukaan toimitaan. Laaditulle suunnitelmalle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa toimimalla suunnitelman mukaan.

Suunnitelma voi siis myös luoda koko toiminnalle suunnan. Ilman suunnitelmaa ihmiset todennäköisesti toimivat vain kohdatessaan välittömiä ongelmia. Suunnitelman asettamat rakenteet johtavat päivittäiseen päätöksentekoon, mikä taas johtaa suunnitelmalle asetettujen pidemmän tähtäimen tavoitteiden saavuttamiseen. (Strategic Planning: Why... 2009, 139-143.)

Suunnitelma selkeyttää, mitä suunnitelmassa määritellyllä toiminnalla tavoitellaan ja miksi. Suunnitelmassa määritellään, mikä kyseisen toiminnan tarkoitus on. Suunnitelmassa myös käydään läpi, miten toimintaa toteutetaan, esimerkiksi organisaatiossa. Suunnitelmaa laadittaessa tehdyt päätökset edellä mainittuihin asioihin palvelevat päivittäistä työskentelyä, yhtenäistävät työskentelytapoja sekä parantavat työn tulosten laatua. (Strategic Planning: Why... 2009, 139-143.)

Tavoitteellinen suunnitelma pedagogiselle dokumentoinnille vahvistaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden sitoutumista dokumentoinnin käyttöön keskeisenä pedagogisena työmenetelmänä varhaiskasvatuksessa. Suunnitelmassa olisi hyvä olla selkeästi, tavoitteellisesti ja jäsennellysti määriteltynä, missä, milloin ja miten usein dokumentoidaan. Lisäksi siinä tulisi olla määriteltynä, kuka vastaa dokumentoinnista ja milloin. Suunnitelman tulisi jollakin tavalla olla yhdistettynä kalenteriin, jotta suunnitelman mukaan toimiminen ei arjessa unohtuisi. (Ahonen 2017, 154-155.)

Varhaiskasvatuksen dokumentointisuunnitelman laatimisessa tulisi pohtia mitä varhaiskasvatuseroissa on tähän mennessä dokumentoitu sekä millaisia dokumentointitapoja on hyödynnetty. Lisäksi tulisi pohtia miten dokumentointi on tukenut yksikössä tehtyä pedagogista työtä. Tämän jälkeen aletaan pohtimaan tulevia tavoitteita, eli millaista toimintaa yksikössä aiotaan dokumentoida sekä kuinka usein dokumentointia aiotaan toteuttaa. Lisäksi tulisi suunnitella millä menetelmillä ja välineillä yksikössä aiotaan dokumentoida, ketkä siitä vastaavat ja miten tehtävät aiotaan jakaa. Työyhteisössä tulisi pohtia miten kyseisen yksikön dokumentointitavoitteet liittyvät valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin. Työyhteisössä pitäisi sopia miten dokumentit säilytetään sekä miten lapset ja heidän huoltajansa osallistuvat dokumentointiin tai dokumenttien käsittelyyn. Lisäksi tulisi miettiä miten yksikössä hyödynnetään dokumentteja pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. (Ahonen 2017, 154-155.)

6 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Kehittämistyönä toteutetun opinnäytetyön ensisijaisena tavoitteena oli luoda selkeä ja kattava pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma Metsäkulman päiväkodille. Toissijaisena tavoitteena oli, että luotu suunnitelma olisi yksinkertainen ja helposti muokattavissa oleva, jotta sitä olisi päiväkodin toiminnassa helppo hyödyntää. Kehittämistyön tarkoituksena oli

tuoda suunnitelman myötä esiin mitä pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä Metsäkulman päiväkodissa käytetään ja miten, sekä miksi pedagogista dokumentointia toteutetaan. Tarkoituksena ei ollut uusien pedagogisen dokumentoinnin menetelmien tuominen osaksi päiväkodin toimintaa eikä opinnäytetyönä luotuun pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaan.

Kehittämistyöllä pyrittiin ratkaisemaan Metsäkulman päiväkodissa aiemmin toteutetun pedagogisen dokumentoinnin suunnittelemattomuutta ja jäsentymättömyyttä, koska kehittämistyönä luotiin suunnitelma pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiselle. Tarkoituksena oli, että suunnitelman avulla voisi hahmottaa aiempaa paremmin päiväkodissa toteutettavan pedagogisen dokumentoinnin kokonaisuutta. Lisäksi tarkoituksena oli, että muutkin Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköt voisivat hyödyntää luotua pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaa omassa toiminnassaan.

7 Opinnäytetyön menetelmät

7.1 Kehittämistyö

Toteutin opinnäytetyön kehittämistyönä Kotkan kaupungin varhaiskasvatukselle. Kehittämistyö kohdentui Metsäkulman päiväkotiin, joka on yksi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköistä. Salosen, Elorannan, Hautalan ja Kinoksen (2017, 7) mukaan kehittämistyö tarkoittaa toiminnan kokonaisymmärrystä, työskentelyä ja kuvausta, joiden myötä syntyy jotakin uutta. Kehittämistoiminta perustuu käsityksiin kehitettävästä kohteesta, sen perusteluista ja rajouksista, kehittämisen tavoitteista, tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista kehittämismenetelmistä, arvioinnin toteuttamistavasta sekä tuotoksen tai tuloksen levittämisen tavoista. Kehittämisen tulee perustua tietoon, jota tuotetaan ja jaetaan yhdessä, jotta kaikilla kehittämistyöhön liittyvillä osapuolilla on yhteinen ymmärrys ja merkitys toteutettavasta kehittämistyöstä. Kehittämistyötä ohjaa alusta loppuun suunnitelmallisuus. Suunnitelmallisuudella pyritään ennakoimaan mahdollisimman hyvin mahdolliset satunnaisuudet. Kehittämiseen kuuluvat olennaisena osana jatkuva arviointi kaikissa kehittämisen vaiheissa sekä korjaava ja uudelleen suuntaava työskentely. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa kehittämisen ja tutkimuksen työtöteet ovat toisiaan lähellä. Kehittämisessä on ymmärrettävä tutkimustyötä kokonaisvaltaisesti, vaikka työskentelytavat painottuvatkin kehittämiseen. Tutkimuksessa saatavan tiedon lisäksi kehittämistoimintaa ohjaa kehittämisen tuloksen hyödyllisyys ja toimivuus, eli käytännölläheisyys. (Salonen ym. 2017, 28-33 & 38.)

Kehittämiseen kuuluva jatkuva arviointi toteutui itsearviointina koko opinnäytetyöprosessin ajan ja se ohjasi kehittämistyön toteutusta. Toteutin itsearvioinnin tekemällä vapaamuotoisia muistiinpanoja. Koko prosessin ajan työskentelin pohtivalla, arvioivalla ja korjaavalla työtöteellä. Korjaavan työtöteen myötä muokkasin kehittämistyönä luomaani pedagogisen

dokumentoinnin suunnitelmaa jatkuvasti tarpeen mukaan. Itsearvioinnissa keskeistä oli kehittämistyön vertaaminen sille asetettuihin tavoitteisiin ja tarkoitukseen sekä pyrkimys niiden saavuttamiseen. Itsearvioinnin lisäksi keräsin arviointia ja palautetta kirjallisesti kehittämistyön ensimmäisestä versiosta sekä valmiista kehittämistyöstä Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajilta. Pyrin arvioinneilla varmistamaan, että valmis kehittämistyö vastaisi mahdollisimman hyvin opinnäytetyön tavoitteisiin ja tarkoitukseen. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta toteutui opinnäytetyössä, koska loin kehittämistyön varhaiskasvatuksen opettajille toteutetun kyselyn tulosten mukaan.

7.2 Teorettinen viitekehys

Tätä kehittämistyötä varten loin teoreettisen viitekehysten varhaiskasvatukseen, Kotkan kaupungin varhaiskasvatukseen, Metsäkulman päiväkotiin sekä pedagogiseen dokumentointiin liittyvästä luotettavasta aineistosta. Hain teoreettisen viitekehysten sisältämän tiedon kirjallisuudesta, tietokannoista ja internetsivuilta. Hyödynnetty aineisto muodostui pääasiassa ammattikirjallisuudesta, tutkimuksista ja verkkosivustoista. Lisäksi varhaiskasvatuslaki ja valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet olivat keskeisiä lähteitä. Olin lähdekriittinen hyödyntäessäni tietoa.

Teorettinen viitekehys sisältää kattavasti ajantasaista, monipuolista ja tarkoituksenmukaista tietoa opinnäytetyön keskeisimmistä aihealueista. Hyödynsin teoreettiseen viitekehykseen sellaista tietoa, joka ohjasi kehittämistyön tekemistä sille asetettujen tavoitteiden ja tarkoituksen mukaan. Hyödynsin viitekehystä varhaiskasvatuksen opettajille toteuttamani kyselyn kysymysten laatimisessa sekä luomani pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sisällössä. Lisäsin suunnitelmaan tietoa teoreettisesta viitekehyksestä siitä näkökulmasta, miten Metsäkulman päiväkodissa toteutettiin pedagogista dokumentointia.

7.3 Kysely varhaiskasvatuksen opettajille

Kysely on tapa kerätä ja tarkastella tietoa. Kyselyssä esitetään kysymyksiä vastaajalle kyselylomakkeen muodossa. Kyselylomakkeen tulee toimia itsenäisenä menetelmänä, koska haastattelijaa ei ole apuna. (Vehkalahti 2019, 11.) Keräsin kehittämistyön toteuttamista varten tietoa toteuttamalla kyselyn kaikille Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille. Kyselyn tarkoitus oli selvittää, miten pedagogista dokumentointia toteutetaan Metsäkulman päiväkodissa. Kyselyssä selvitettiin päiväkodissa käytössä olevat pedagogisen dokumentoinnin menetelmät ja tavat. Lisäksi siinä selvitettiin erikseen jokaisen menetelmän käyttöä.

Toteutin kyselyn lähettämällä saatekirjeen (Liite 1) sekä kyselylomakkeen (Liite 2) sähköpostilla kolmelle varhaiskasvatuksen opettajalle elokuussa 2021. Saatekirjeessä esittelin opinnäytetyötä, sen tavoitteita ja aikataulua. Lisäksi esittelin siinä kyselyn sekä sen tarkoituksen. Saatekirjeessä pyysin opettajia palauttamaan täytetyt kyselylomakkeet sähköpostilla minulle

palautuspäivään mennessä. Vastaus- ja palautusaikaa oli neljä viikkoa. Lisäksi tiedotin opettajia opinnäytetyön seuraavista vaiheista. Kannustin opettajia olemaan tarvittaessa herkästi yhteydessä minuun. Lopuksi saatekirjeestä löytyi minun yhteystietoni.

Kyselylomakkeen laatimisessa on otettava erilaisia asioita huomioon. Lomakkeen tulee olla kohtuullisen pituinen ja selkeä. Kysymyksenasettelun tulee olla yksinkertainen, täsmällinen ja helppotajuinen. Kysymysten tulee olla sisällöllisesti kattavia. Varmuuden vuoksi kysymistä on vältettävä. Kun kysymykset ovat loogisessa järjestyksessä, on helpompi vastata kyselyyn. Avointen kysymysten käyttäminen on perusteltua, kun vastaajat ovat aktiivisia ja ottavat helposti kantaa kirjallisesti. (Tietoarkisto 2021.)

Huomioin edellä mainitut seikat kyselylomakkeen laatimisessa. Laadin kysymykset avoimiksi kysymyksiksi, jotta niihin saatavat vastaukset olisivat riittävän kattavia ja tarkoituksenmukaisia. Kyselylomakkeessa oli kaksi pääkysymystä. Ensimmäisessä pääkysymyksessä pyysin opettajia luettelemaan kaikki päiväkodissa käytössä olevat pedagogisen dokumentoinnin menetelmät. Toisessa pääkysymyksessä pyysin opettajia käymään kaikki heidän luettelemansa menetelmät läpi yksitellen asetettujen apukysymysten avulla. Apukysymykset olivat menetelmä, ketkä käyttävät menetelmää, milloin sitä käytetään, miten sitä käytetään, miksi sitä käytetään, miten lapset ja huoltajat osallistuvat menetelmästä saatujen dokumenttien tuottamiseen tai käsittelyyn, miten menetelmästä saadut dokumentit tulevat näkyviksi henkilökunnalle, lapsille ja huoltajille sekä miten menetelmästä saatuja dokumentteja hyödynnetään pedagogisessa toiminnassa. Kysymykset perustuivat opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen sekä opinnäytetyölle asetettuihin tavoitteisiin. Viitekehyksessä kerrotaan mitä pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman laatimisessa tulisi ottaa huomioon ja näitä seikkoja hyödynsin kysymysten laatimisessa. Loin toista pääkysymystä varten valmiita samanlaisia vastaussivuja kyselylomakkeeseen yhteensä 15 sivua ja ohjeistin opettajia kopioimaan sivuja tarvittaessa lisää. Valmiin opinnäytetyön ulkoasun vuoksi liitteessä 2 on esillä vain yksi näistä samanlaisista vastaussivuista.

En saanut kyselyn vastauksia viimeiseen palautuspäivään mennessä, joten otin varhaiskasvatuksen opettajiin yhteyttä sähköpostilla. Tämän jälkeen he vastasivat kyselyyn puolitoista viikkoa palautuspäivän jälkeen. Sain opettajilta vastaukseksi yhden yhteisesti täytetyn kyselylomakkeen. Jokaiseen kyselylomakkeen kysymykseen oli vastattu kaikkien käytössä olleiden menetelmien osalta. Sain kyselyn avulla selvitettyä Metsäkulman päiväkodin pedagogista dokumentointia, mikä oli kyselyn tarkoitus.

Kyselyn vastausten käsittely muuttui hieman suunnitellusta, koska varhaiskasvatuksen opettajat vastasivat kyselyyn yhteisesti yhdellä lomakkeella. Alkuperäinen oletus oli se, että olisin saanut opettajilta erilliset vastaukset yhteisen vastauksen sijaan. Vastausten teemoittaminen jäi tämän takia toteuttamatta, mutta sillä ei ollut merkittävää vaikutusta vastausten

käsittelyssä. Kävin kyselyn vastaukset läpi, jonka jälkeen jäsensin ja tiivistin ne. Sain vastauksista tarvitsemani tiedot, joita hyödyntämällä pystyin luomaan tavoitteiden ja tarkoituksen mukaisen pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman.

8 Varhaiskasvatuksen opettajille toteutetun kyselyn tulokset

Toteutin Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille kyselyn, jossa selvitin päiväkodissa toteutettavaa pedagogista dokumentointia. Saatujen vastausten mukaan päiväkodissa käytetään yhdeksää eri pedagogisen dokumentoinnin menetelmää. Nämä menetelmät ovat havainnointi ja kirjaaminen, vasukoonti, valokuvaus, videointi, pienryhmien viikkotaulut, vasujana, blogi Peda.net-verkkoympäristössä, kasvunkansiot Peda.net-verkkoympäristössä sekä ThingLink-palvelu. Seuraavissa kappaleissa käsitellään kyselyn vastauksia tarkemmin ja esitellään, miten Metsäkulman päiväkodissa käytetään edellä mainittuja menetelmiä.

Havainnointia ja kirjaamista käyttävät kaikki päiväkodin kasvattajat päivittäin arjessa. Arjen tilanteita havainnoidaan ja tehtyjä havaintoja kirjataan ryhmien koontilomakkeisiin. Lisäksi havaintoja ja lasten toiveita kirjataan yhdessä lasten kanssa. Tiimipalavereissa tehdään koon-teja lapsista tehdyistä havainnoista. Arjessa tehdyt havainnot tuovat esiin lasten vahvuuksia, mikä tukee aikuisten ja lapsen välistä positiivista vuorovaikutusta. Havainnot tukevat pedagogisten menetelmien ja sisältöjen suunnittelua. Havaintoja hyödynnetään myös lasten tuen tarpeiden tarkastelussa ja seuraamisessa. Havainnot toimivat aikuisten oman reflektoinnin tukena, eli voidaan esimerkiksi pohtia mikä toimii ja mikä ei suhteessa lapseen sekä mitkä käytännöt kunkin lapsen kohdalla toimivat. Lisäksi havaintoja hyödynnetään lasten varhaiskasvatussuunnitelmissa. Lasten huoltajille jaetaan heidän lapsestaan tehtyjä havaintoja, jotta myös huoltajilla on tieto siitä, miten päiväkodissa edetään lapsen kasvun ja opetuksen suhteen. Huoltajille kerrotaan esimerkiksi mikä lapseen liittyen toimii ja mitä tulisi kehittää. Vastavuoroisuus ja dialogisuus huoltajien kanssa ovat tärkeitä, koska esimerkiksi lapsen vasukeskusteluissa arjen havaintoja kootaan yhdessä. Myös päivittäiset tulo- ja hakutilanteet ovat tärkeitä kohtaamisia havaintojen jakamisen näkökulmasta. Havainnot tulevat näkyviksi lasten kanssa tehdyissä toivelistoissa ja -tauluissa, tiimi- ja talopalavereissa käydyissä keskusteluissa, Peda.net-verkkoympäristössä sekä lasten vasukeskusteluissa. Havaintoja hyödynnetään tiimipalavereissa, pedagogisen toiminnan arvioinnissa, pienryhmätoiminnan suunnittelussa, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sekä lapsen tuen tarpeen arvioinnissa.

Vasukoontia tekevät kaikki kasvattajat vähintään kerran viikossa oman tiimipalaverinsa yhteydessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan asettuja tavoitteita seurataan kirjaamalla arjessa tehtyjä havaintoja. Vasukoontia tehdään lapsen vahvuuksien kartoittamiseksi, tavoitteiden laatimiseksi ja seuraamiseksi sekä tuen tarpeen arvioimiseksi. Lasten huoltajille jaetaan tiimissä läpikäytyä lapseen liittyvää tietoa lapsen tulo- ja hakutilanteissa. Pyrkimyksenä on

vastavuoroinen dialogi tehdyistä havainnoista, jolloin voidaan tuoda esiin esimerkiksi ryhmän vaikutusta lapsen käytökseen ja oppimiseen. Vasukoonnit tulevat näkyviksi huoltajille tulo- ja hakutilanteissa havaintoja jakamalla. Akuuteissa asioissa huoltajiin ollaan yhteydessä puhelimitse. Lapsen vasukeskustelut ovat merkityksellisiä havaintojen jakamisessa. Vasukoonteja hyödynnetään lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisessa.

Kasvattajat sekä lapset valokuvaavat ja videoivat arjen toimintatilanteita sisällä ja ulkona. Kuvaamista tehdään puhelimella ja iPadilla sekä spontaanisti että suunnitellusti. Videoinnin avulla lapsia pystytään tukemaan eri tavoin toimintaan osallistumisessa. Esimerkiksi laulu-tuokion ohjaaja osallistuu itse toimintaan ja ohjaa sitä, eikä tällöin välttämättä pysty havainnoimaan tarkemmin jokaisen lapsen osallistumista. Videon avulla lapsia voi havainnoida yksityiskohtaisemmin tuokion jälkeen. Menetelmistä saatuja dokumentteja lisätään päiväkodin blogiin ja lasten kasvunkansioihin. Lisäksi dokumentteja käytetään keskustelujen tukena, jolloin lapset voivat katsella, havainnoida ja arvioida niitä. Lapset saavat myös itse kuvata sekä vaikuttaa siihen, mitä dokumentteja blogiin ja kasvunkansioihin lisätään. Tiimipalaverissa käydään läpi dokumenteista tehtyjä huomioita. Dokumentit tulevat huoltajille näkyviksi blogin ja kasvunkansioiden myötä. Yksittäisille huoltajille voidaan lähettää päivän aikana kuvia omasta lapsesta, esimerkiksi jostakin lapselle merkityksellisestä hetkestä. Valokuvia ja videoita hyödynnetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa, lasten kanssa käytävien keskustelujen tukena sekä kielen oppimisen tukena, kun dokumentteja sanoitetaan katseltaessa niitä lasten kanssa.

Pienryhmäkohtaisia viikkotauluja toiminnasta käyttävät päivittäin sekä kasvattajat että lapset. Viikkotauluihin kirjataan jokaisen päivän sisältö ja toiminnan suunnittelussa hyödynnetään lasten kanssa yhdessä suunniteltuja asioita. Viikkotauluja käydään läpi yhdessä lasten kanssa ja pohditaan päivän tapahtumia. Lasten pohdintojen myötä viikkotauluja täydennetään. Viikkotaulut tuovat ryhmän toimintaa näkyväksi ja lisäävät lasten osallisuutta toiminnan suunnittelussa. Lisäksi viikkotaulujen avulla arvioidaan toiminnan toteutumista. Lasten huoltajat voivat tarkastella viikkotauluja lapsen tulo- ja hakutilanteissa, koska ne ovat näkyvillä pienryhmätilojen ovissa. Viikkotauluja tuodaan näkyväksi myös Peda.net-verkkoympäristössä, jossa huoltajat voivat tarkastella niitä. Viikkotauluja hyödynnetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa, lasten osallisuuden tukemisessa sekä toiminnan näkyväksi tuomisessa perheille.

Seinällä olevaa vasujanaa käyttävät kasvattajat ja lasten osallisuutta on tarkoitus lisätä entistä enemmän. Vasujanaa käytetään useita kertoja toimintakauden aikana. Siihen lisätään kuvien ja tekstien avulla otteita päiväkodin toiminnasta ja arjesta. Vasujanaan lisättävät dokumentit jaetaan oppimisen alueiden mukaisesti luokiteltuihin teemoihin. Seinällä oleva vasujana dokumentteineen tukee lasten osallisuutta, koska he pystyvät sen tukemana esimerkiksi kertomaan omia mielipiteitään tapahtuneista asioista sekä ehdottamaan vasujanaan

lisättävää sisältöä. Vasujan avulla yhdessä lasten kanssa palataan tapahtuneisiin asioihin. Lisäksi vasujanasta julkaistaan kuvia blogiin, jolloin huoltajat näkevät valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esiin nousevat toiminnan pedagogiset perusteet oppimalueittain sieltä tai päiväkodin seinältä. Lapset tarkastelevat seinällä olevaa vasujanaa satunnaisesti myös itse, tekevät havaintoja sen sisällöstä ja palaavat tapahtuneisiin asioihin jakamalla omia kokemuksiaan niistä. Esimerkiksi seinällä oleva kuva toteutuneesta retkestä voi herättää lapsia muistelemaan retken sisältöä ja tapahtumia. Seinällä oleva vasujana kuvineen tukee lasten osallisuutta, koska he voivat esimerkiksi kertoa oman mielipiteensä tapahtuneesta sekä ehdottaa vasujanalle lisättävää sisältöä. Vasujan dokumentit tukevat lasten toiveiden kartoitusta toiminnan suhteen, esimerkiksi tuomalla esiin mistä he ovat pitäneet ja mistä eivät sekä mitä he voisivat tehdä uudestaan. Oppimisen alueisiin jaoteltujen dokumenttien avulla seurataan oppimisen alueiden toteutumista toiminnassa ja arvioidaan, jääkö jokin oppimisen alueista vähäisemmälle huomiolle tai korostuuko jokin niistä muita enemmän.

Peda.net-verkkoympäristössä olevaa blogia ylläpitävät päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajat. Blogia päivitetään vähintään muutaman kerran kuukaudessa. Blogissa julkaistaan kuvia ja tekstejä päiväkodin arjesta sekä tuodaan esiin ajankohtaisia asioita ja opetuksen alueita. Kuvien ja tekstien lisäksi huoltajille nostetaan esiin niin sanottuja kohokohtia infotaulun muodossa, eli esimerkiksi vinkkejä hyödyllisistä internetsivuista. Blogi tuo päiväkodin arkea näkyväksi huoltajille sekä tukee pedagogisen toiminnan arviointia. Lasten perheet voivat tarkastella blogia omatoimisesti sekä käyttää blogin kommentointiosiota. Blogipäivityksiä hyödynnetään pedagogisen toiminnan arvioinnissa. Lisäksi kuvia ja tekstejä hyödynnetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa, koska niiden avulla voidaan arvioida, jääkö jokin oppimisen alueista vähäisemmälle huomiolle tai korostuuko jokin niistä muita enemmän.

Peda.net-verkkoympäristössä olevia lasten kasvunkansioita käyttävät varhaiskasvatuksen opettajat ja lapset. Sähköisiin kasvunkansioihin lisättäviä dokumentteja kerätään säännöllisesti arjessa ja vähintään kerran kuukaudessa kerätyt dokumentit pyritään lisäämään kasvunkansioihin. Kasvunkansioihin lisätään valokuvia, videoita ja kirjauksia. Menetelmän avulla lasten kasvua ja kehitystä dokumentoidaan sinne lisätyillä kuvilla ja tuotoksilla. Kasvunkansioiden avulla seurataan lapsen kasvua. Lapsen osallisuutta vahvistetaan täyttämällä kasvunkansiota yhdessä hänen kanssaan, jolloin lapsi pääsee valitsemaan sinne lisättäviä dokumentteja. Samalla kasvunkansiota tarkastellaan yhdessä lapsen kanssa. Huoltajilla on pääsy lapsensa kasvunkansioon Peda.net-verkkoympäristössä, joten perhe pääsee tarkastelemaan kasvunkansiota omatoimisesti. Kasvunkansiota hyödynnetään lapsen kasvun ja kehityksen seuraamisessa sekä lapsen osallisuuden tukemisessa, esimerkiksi kirjaamalla sinne lapsen haastatteluja päiväkodin arkeen liittyen.

ThingLink-palvelussa voidaan luoda audiovisuaalisia teoksia, esimerkiksi lisäämällä helposti materiaalia ja lisätietoa kuviin ja videoihin (ThingLink 2021). Päiväkodissa ThingLink-palvelua

käyttävät kasvattajat ja tulevaisuudessa on tarkoitus lisätä myös lasten osallisuutta. ThingLink-palvelua käytetään satunnaisesti toimintakauden aikana. Sitä käytetään valokuvauksessa, videoinnissa ja sadutuksessa. Palvelun avulla kirjataan lasten esiin tuomia ajatuksia ajankohtaisista asioista, esimerkiksi ajatuksia käynnissä olevasta toiminnan teemasta. Palvelua käyttämällä tuodaan esiin ilmiö- ja projektioppimista sekä seurataan oppimisen alueiden toteutumista. ThingLink-palvelua hyödynnetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Palvelun avulla luotuja dokumentteja tarkastellaan yhdessä lasten kanssa. ThingLink-palvelulla luotujen dokumenttien internetosoitteita jaetaan sähköpostilla tai Peda.net-verkkoymäristössä lasten huoltajille, jolloin he pääsevät tarkastelemaan niitä. Palvelun käytöllä tuodaan esiin esimerkiksi projektioppimista sekä laaja-alaisen oppimisen alueita. Lisäksi se tukee pedagogisen toiminnan suunnittelua ja arviointia. Lapset osallistuvat toiminnan myötä sisältötuottamiseen, koska ThingLink-palvelussa hyödynnetään muun muassa valokuvia, musiikkiesityksiä sekä fyysisiä tuotoksia, kuten kädentöitä. Palvelun avulla luotuja dokumentteja hyödynnetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa.

9 Opinnäytetyöprosessi

Kehittämisessä työskentely on prosessi, joka etenee sykleissä. Kehittämistoiminnan vaiheet ovat nykykäytännön kehittämistarpeiden tunnistamisen vaihe, ideointivaihe, suunnitteluvaihe, toteutusvaihe, tuloksen ja tuotoksen vaihe, arviointivaihe sekä päätösvaihe. Tarpeiden tunnistamisen vaiheessa on jo ilmennyt jokin muutostarve, jonka vuoksi kehittäminen aloitetaan. Tässä vaiheessa oleellista on muodostaa kehittämiseen osallistuvien välillä yhteinen ymmärrys kehittämisen kohteesta ja rajata aihe sopivan kokoiseksi. Ideointivaiheessa ideoidaan vapaasti mitä muutettavaa nykyisessä käytännössä on ja miten haluttu muutos saavutetaan. Myös alustava suunnitelma laaditaan tässä vaiheessa. Eri tahojen ja sidosryhmien näkemykset aiheeseen liittyen kannattaa huomioida erityisesti sekä tarpeiden tunnistamisen vaiheessa että ideointivaiheessa. Suunnitteluvaiheessa kehittämistoiminnalle nimitetään vastuuhenkilöt, jotka alkavat tarkentamaan kehittämistyötä, sen tavoitteita sekä aiemmin laadittua alustavaa suunnitelmaa. Keskeistä on täsmentää ideointivaiheen ajatuksia realistisemmiksi ja toteuttamiskelpoisemmiksi huomioiden muun muassa käytössä olevat resurssit. Suunnitelmavaiheessa aletaan myös tekemään taustaselvitystä käymällä läpi aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia, jotta kehittämistyö perustuisi näyttöön tai tutkittuun tietoon. (Salonen ym. 2017, 51-61.)

Toteutusvaiheessa aletaan toteuttamaan laadittua suunnitelmaa käytännössä. Tässä vaiheessa yleensä tulee tarkennuksia laadittuun suunnitelmaan, koska uuden käytännön tai toimintatavan kokeilussa voi ilmetä seikkoja, joita suunnitteluvaiheessa ei ole ollut mahdollista huomioida. Käytäntöä tai toimintatapaa muutetaan ja kehitetään lisää näiden seikkojen perusteella. Tuloksen ja tuotoksen vaiheessa kuvataan kehittämistyön aikana laadittu uusi

toimintatapa tai käytäntö. Lisäksi tässä vaiheessa jäsennetään ja hahmotetaan kehittämisen myötä tapahtunutta muutosta ja sen myötä saavutettuja hyötyjä. Arviointivaiheessa kehittämistyölle vielä erikseen esitetään kriittistä pohdintaa suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin. Arviointivaiheessa myös laaditaan kirjallinen loppuraportti kehittämistoiminnasta, jossa käydään läpi kaikki kehittämisen vaiheet suhteessa luotuun kehittämissuunnitelmaan. Vaikka arviointi on erikseen omana vaiheenaan, täytyy arviointia tämän lisäksi toteuttaa jokaisessa kehittämisen vaiheessa. Päätösvaiheessa suunnitellaan, miten kehittämistyön myötä saavutettua tulosta tai tuotosta aiotaan hyödyntää ja miten sitä aiotaan levittää. Kehittämisessä eri vaiheet eivät useinkaan vaihdu selkeästi, vaan limittyvät toisiinsa tai voivat toteutua myös kokonaan samanaikaisesti. (Salonen ym. 2017, 51-54 & 62-67.)

9.1 Kehittämistarpeen tunnistamisen vaihe

Suoritin keväällä 2021 viimeisen sosionomiopintoihin kuuluvan työn kehittämisen harjoittelun Metsäkulman päiväkodissa ja harjoittelun aikana päiväkodin työntekijöiltä nousi esiin tarve kehittää pedagogista dokumentointia. Harjoitteluun kuuluvassa kehittämistyössä kehitin Metsäkulman päiväkodin pedagogista dokumentointia tuomalla uuden pedagogisen dokumentoinnin menetelmän osaksi heidän toimintaansa. Harjoittelun kehittämistyön myötä Metsäkulman päiväkodissa nousi esiin laajempi tarve ja toive pedagogisen dokumentoinnin kehittämiseksi. Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelijalta tuli yhteydenottoni jälkeen ehdotus pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman tekemisestä opinnäytetyönä. Keskustelin hänen kanssaan minkälainen pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma voisi olla, jonka jälkeen valitsin sen opinnäytetyöni aiheeksi. Kyseiselle suunnitelmalle oli tarve kaikissa Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköissä, mutta työn rajaamisen takia yhteistyöyksiköksi valikoitui minulle tuttu Metsäkulman päiväkotitoiminta. Keskustelin Metsäkulman päiväkodin viransijaisen päiväkodinjohtajan kanssa opinnäytetyöni aiheesta ja toteuttamisesta. Lisäksi sovimme, että hän on yhteyshenkilöni päiväkotitoimintaan ja hoidan hänen kanssaan opinnäytetyöhön liittyvän yhteydenpidon.

Kehittämistyö oli tärkeä toteuttaa, koska pedagoginen dokumentointi on keskeinen osa varhaiskasvatusta. Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa oli hiljattain noussut esiin tarve pedagogisen dokumentoinnin kehittämiseksi. Keväällä 2021 Kotkan kaupungin varhaiskasvatus järjesti pedagogisen dokumentoinnin koulutusta varhaiskasvatuksen opettajille. Opinnäytetyöllä pyrin vastaamaan pedagogisen dokumentoinnin kehittämisen tarpeeseen luomalla Metsäkulman päiväkodille pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman, jota myös muut Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköt voivat hyödyntää toiminnassaan.

9.2 Ideointi- ja suunnitteluvaiheet

Kun kehittämisen tarve oli tunnistettu, alkoivat ideointi- ja suunnitteluvaiheet. Opinnäytetyön aiheen valinnan jälkeen minulle syntyi hyvin nopeasti idea pedagogisen dokumentoinnin

suunnitelman sisällöstä ja muodosta. Alkuperäinen, eli opinnäytetyönä toteutettu idea, vaikutti heti tarkoituksenmukaiselta ja hyvin tarpeeseen vastaavalta, joten sen perusteella aloin suunnittelemaan kehittämistyötä tarkemmin. Hain ja sain Kotkan kaupungin varhaiskasvatukselta opinnäytetyön tutkimusluvan keväällä 2021. Alustava suunnitelma syntyi sujuvasti ja koska alkuperäisen idean avulla oli mahdollista saavuttaa haluttu muutos, oli luontevaa jatkaa alustavan suunnitelman kehittämistä opinnäytetyön suunnitelmaksi. Opinnäytetyön suunnitelmassa tarkensin kehittämistyötä sen tavoitteiltaan ja sisällöltään. Tämän myötä alustava suunnitelma muuttui realistisemmaksi, koska rajasin opinnäytetyön aiheen niin, että tarkoituksena ei ollut uusien pedagogisen dokumentoinnin menetelmien tuominen osaksi pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaa. Opinnäytetyön suunnitelmaa tehdessäni kävin läpi aiheeseen liittyvää aineistoa, josta muodostui pohja opinnäytetyön teoreettiselle viitekehykselle ja joka yhtenä osana ohjasi kehittämistyön toteuttamista.

Ideointi- ja suunnitteluvaiheessa suunnittelin, että luon kehittämistyönä Metsäkulman päiväkodille pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman, jossa on kootusti kaikki Metsäkulman päiväkodissa käytössä olevat pedagogisen dokumentoinnin menetelmät. Suunnittelin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman olevan jäsentynyt kokonaisuus päiväkodissa toteutuvasta pedagogisesta dokumentoinnista. Jos opinnäytetyöprosessin aikana Metsäkulman päiväkodissa olisi otettu käyttöön uusia pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä, olisivat nekin tulleet sisällymään pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaan.

Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman oli tarkoitus sisältää selkeästi, jäsentyneesti ja konkreettisesti tietoa siitä, miten Metsäkulman päiväkodissa toteutetaan pedagogista dokumentointia. Suunnittelin, että luon suunnitelman Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelmalla, jolla sitä olisi helppo muokata. Tarkoituksena oli, että valmis suunnitelma luovutetaan muokattavassa muodossa Metsäkulman päiväkodille, jotta Kotkan varhaiskasvatuksen yksiköiden olisi mahdollista muokata sitä tarpeidensa mukaan myöhemmin opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Microsoft Word -ohjelma on käytössä Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa, joten se oli Metsäkulman päiväkodin työntekijöille jo entuudestaan tuttu ohjelma. Suunnitelmana oli, että Microsoft Word -ohjelmalla saisin tehtyä pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmasta ulkoasultaan selkeän sekä helposti luettavan ja hyödynnettävän, jotta tarvittavat tiedot olisivat sieltä nopeasti löydettävissä.

Suunnitelmana oli, että pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmassa olisi taulukoituna Metsäkulman päiväkodissa käytössä olevat pedagogisen dokumentoinnin menetelmät. Suunnittelin, että jokaisen menetelmän kohdalla kerrotaan yhteneväisesti omien sarakkeiden alle ytimekkäästi kirjattuna mikä pedagogisen dokumentoinnin menetelmä on kyseessä, miten sitä käytetään, kenelle sitä käytetään, eli miten kyseinen menetelmä tulee näkyväksi henkilöstölle, huoltajille ja lapsille, sekä miksi menetelmää käytetään, eli miten kyseisestä menetelmästä saatua tietoa hyödynnetään.

Suunnitelmana oli, että saisin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sisältämät menetelmät Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille toteutettavasta kyselystä. Lisäksi pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman oli tarkoitus sisältää tarvittavaa tietoa aiheeseen liittyvästä teoreettisesta viitekehuksesta, esimerkiksi tietoa käytössä olevien pedagogisen dokumentoinnin menetelmien merkityksestä ja käytöstä. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman tuli sisältää jokainen Metsäkulman päiväkodissa käytössä oleva pedagogisen dokumentoinnin menetelmä sekä tieto, miten, kenelle ja miksi kyseistä menetelmää käytetään. Suunnittelin, että tiedot näihin kysymyksiin tulevat varhaiskasvatuksen opettajien kyselyn tulosten lisäksi opinnäytetyön teoreettisesta viitekehuksesta. Arvioin, että teorian tiedon hyödyntäminen suunnitelman sisällössä vahvistaisi suunnitelman laatua ja kattavuutta.

Suunnittelin, että kyselyyn valittavat kysymykset pohjautuvat osittain teoreettiseen viitekehukseen, jotta saisin selvitettyä tarpeenmukaista tietoa laadukkaan pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman laatimiseksi. Kyselyn avulla oli tarkoitus saada tietoa siitä, miten pedagogista dokumentointia toteutetaan Metsäkulman päiväkodissa. Suunnittelin toteuttavani kyselyn sähköisenä kyselylomakkeena, jonka toimittaisin Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille sähköpostilla. Suunnitelmana oli, että kysymykset olisivat avoimia kysymyksiä päiväkodissa käytettävistä pedagogisen dokumentoinnin menetelmistä. Suunnittelin, että teemoitan, jäsenän ja tiivistän vastaukset, jotta niiden olennaisimmat sisällöt ja tiedot nousisivat keskiöön ohjaamaan kehittämistyön toteuttamista. Arvioin, että näiden aineiston keräämisen ja analysoimisen menetelmien myötä pystyisin vastaamaan parhaiten opinnäytetyölle asetettuihin tavoitteisiin ja tarkoitukseen.

Suunnittelin, että kehittämistyön teoreettinen viitekehys tulee sisältämään varhaiskasvatuksen, Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen ja Metsäkulman päiväkodin keskeisimpiä asioita. Teoreettisen viitekehysten tuli olla pedagogisen dokumentoinnin osalta mahdollisimman kattava, koska se on kehittämistyön sisällön keskiössä. Suunnitelmana oli, että teoreettisessa viitekehyksessä käsitellen pedagogisen dokumentoinnin määritelmää, merkitystä, toteutusta sekä dokumentoinnista saatavan tiedon hyödyntämistä. Lisäksi suunnittelin, että esittelen teoreettisessa viitekehyksessä yleisimpiä pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä. Tarkoituksena kuitenkin oli, että Metsäkulman päiväkodin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma sisältäisi ainoastaan Metsäkulman päiväkodissa käytössä olevat pedagogisen dokumentoinnin menetelmät. Suunnittelin, että teoreettisessa viitekehyksessä määrittelen suunnitelma-käsitettä pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman näkökulmasta. Suunnittelin hakevani teoreettisen viitekehysten luomiseen hyödyntämäni aineiston kirjallisuudesta, tietokannoista ja internetsivuilta.

Aikataulun osalta suunnittelin, että alan tekemään opinnäytetyötä kesäkuussa 2021. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehysten suunnittelin saavani valmiiksi kesän 2021 aikana. Suunnitelmana oli, että toteutan Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajien kyselyn

alkusyksyllä 2021. Suunnittelin, että kyselyn jälkeen alan luomaan pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaa. Suunnittelin kerääväni työstettävänä olevasta pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmasta työn eri vaiheissa suullista ja kirjallista palautetta varhaiskasvatuksen opettajilta syksyn 2021 aikana sekä hyödyntäväni saatua palautetta pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman teossa. Palautteen keräämisen lisäksi suunnittelin toteuttavani jatkuvaa itsearviointia koko opinnäytetyöprosessin ajan.

9.3 Toteutusvaihe

Loin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman (Liite 3) Microsoft Word -ohjelmalla taulukko-
muotoiseksi opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen ja kyselyn tulosten pohjalta. Otsikoin taulukon rivit menetelmittäin Metsäkulman päiväkodissa käytettävien pedagogisen dokumentoinnin menetelmien mukaisesti. Otsikoin sarakkeet menetelmien käyttöön liittyvien osa-alueiden mukaisesti. Lisäsin tietoa menetelmien käytöstä otsikoiden mukaisesti taulukkoon sopivalla tavalla eli mahdollisimman ytimekkäästi. Tein taulukon ulkoasusta mahdollisimman selkeän muokkaamalla tekstiä, ruutujen kokoa sekä värejä. Valitsin käytettäväksi väreiksi sinisen eri sävyjä, koska Kotkan kaupungin logo on sinivalkoinen.

Lähetin heti lokakuun 2021 alussa pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman ensimmäisen version sähköpostilla Metsäkulman päiväkodin kolmelle varhaiskasvatuksen opettajalle arvioitavaksi. Tiesin, että päiväkodilla oli sillä hetkellä normaalia hektisempi ajanjakso, joten annoin heidän valita missä muodossa he antavat palautetta. Opettajat halusivat suullisen palautteen sijaan antaa kirjallista palautetta. Lähetin heille sähköpostilla palautelomakkeen (Liite 4) kirjallisen palautteen antamiseksi. Selvitin palautelomakkeen kysymyksillä, miten pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma vastaa opinnäytetyön tavoitteisiin ja tarkoitukseen sekä mitä kehittämistarpeita suunnitelmassa oli. Varhaiskasvatuksen opettajat arvioivat pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman ensimmäistä versiota yhdellä yhteisesti täytetyllä palautelomakkeella, jonka myötä sain heiltä palautetta ja kehittämisehdotuksia. Kehittämisehdotusten myötä lisäsin suunnitelmaan taulukon jälkeen arviointikohdan toteutetusta pedagogisesta dokumentoinnista. Muotoilin arviointikohdan sisältämät kysymykset opettajilta saadusta palautteesta. Lisäksi kehittämisehdotusten myötä lisäsin suunnitelmaan tarkentavaa tietoa kolmeen menetelmään.

Lähetin lokakuun alkupuolella muokatun ja valmiin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sähköpostilla kolmelle Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajalle loppuarvioinnin keräämiseksi. Keräsin opettajilta kirjallista palautetta lähettämällä heille sähköpostilla loppuarviointilomakkeen (Liite 5) täytettäväksi. Selvitin loppuarviointilomakkeen kysymyksillä, miten pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma vastaa opinnäytetyön tavoitteisiin ja tarkoitukseen. Loppuarviointilomakkeella ei selvitetty uudestaan niitä asioita, joihin olin jo

saanut vastaukset aiemmin kerätystä palautteesta. Myös valmiista pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmasta sain opettajilta yhden yhteisesti täytetyn loppuarviointilomakkeen.

9.4 Tuloksen ja tuotoksen vaihe

Kehittämistyönä luomani pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma tuo kootusti esiin menetelmittain, miten Metsäkulman päiväkodissa toteutettiin pedagogista dokumentointia opinnäytetyön julkaisemisen aikoihin. Suunnitelman ulkoasu on selkeä ja yksinkertainen. Ulkoasu vaikuttaa suunnitelman tulkintaan, jonka vuoksi olen tehnyt siitä mahdollisimman helposti ymmärrettävän, loogisen ja yksiselitteisen, jotta siitä tehdyt tulkinnat olisivat mahdollisimman samankaltaisia. Suunnitelman sisältämä tieto on ytimekkäässä, jäsenyneessä sekä konkreettisesti muodossa. Pedagogisen dokumentoinnin menetelmät on esitelty mahdollisimman helposti luettavassa muodossa ja tiiviisti, jotta menetelmien käyttöön liittyvät tiedot löytyisivät sieltä helposti ja nopeasti menetelmittain.

Suunnitelma sisältää päiväkodissa käytettävien pedagogisen dokumentoinnin menetelmien keskeisimmät ja oleelliset tiedot pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiseksi Metsäkulman päiväkodissa. Suunnitelman sisältämä tieto on pääosin peräisin Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille toteutetusta kyselystä. Lisäksi olen lisännyt suunnitelmaan tietoa opinnäytetyön teoreettisesta viitekehyksestä Metsäkulman päiväkodissa toteutettavan pedagogisen dokumentoinnin näkökulmasta, koska opinnäytetyön tarkoituksena ei ollut uusien menetelmien tuominen osaksi päiväkodin toimintaa. Olen lisännyt suunnitelmaan viitekehyyksen sisältämää tietoa täydentämään opettajille toteutetusta kyselystä saamaani tietoa. Viitekehyksestä hyödyntämäni tieto on suunnitelmassa pääosin miksi käytetään -sarakeessa. Eriytyisesti tässä aihealueessa pystyin hyödyntämään tietoa viitekehyksestä, koska tässä aihealueessa täydentävä tieto ei tuo muutoksia menetelmän käyttöön, vaan se täydentää menetelmän käytön syitä ja sen myötä mahdollisesti myös menetelmän käytön ymmärrystä.

Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmassa on taulukoituna jokainen Metsäkulman päiväkodissa käytössä oleva pedagogisen dokumentoinnin menetelmä omalle rivilleen. Suunnitelman sisältämät yhdeksän menetelmää ovat havainnointi ja kirjaaminen, vasukoonti, valokuvaus, videointi, pienryhmien viikkotaulut, vasujana, blogi, sähköiset kasvunkansiot sekä ThingLink-palvelu. Jokainen menetelmä käsitellään sarakkeisiin jaoteltujen aihealueiden mukaisesti. Taulukon sarakkeet ovat ketkä käyttävät, milloin käytetään, miten käytetään, lasten ja huoltajien osallisuus, miksi käytetään, miten tuodaan näkyväksi sekä miten hyödynnetään tietoa. Taulukon jälkeen pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmassa on punareunainen ruutu, jonka tarkoitus on kiinnittää lukijan huomio toteutetun pedagogisen dokumentoinnin arviointiin. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaa tulee päivittää säännöllisesti sen ajantasaisena pitämiseksi, joten suunnitelman alussa on huomioitu viimeisimmän päivityksen päivämäärä.

Opinnäytetyönä luodun pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman hyötynä on se, että se tuo selkeästi ja konkreettisesti esiin, miten Metsäkulman päiväkodissa toteutettiin pedagogista dokumentointia opinnäytetyön julkaisemisen aikoihin. Suunnitelma antaa helposti ja nopeasti kokonaiskuvan pedagogisesta dokumentoinnista. Suunnitelman avulla on helpompi hahmottaa pedagogisen dokumentoinnin kokonaisuutta sekä nähdä pedagogisen dokumentoinnin vahvuudet ja kehittämistarpeet. Suunnitelma siis auttaa päiväkotia arvioimaan ja kehittämään pedagogista dokumentointia.

Kehittämisen myötä tapahtunutta muutosta ja saavutettuja hyötyjä voidaan arvioida tarkemmin vasta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen, koska valmiin kehittämistyön käyttöönotto ja hyödyntäminen jäivät opinnäytetyön ulkopuolelle. Kuitenkin kehittämistyön tuloksesta tulee hyötymään Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköt ja erityisesti Metsäkulman päiväkotit. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma tulee todennäköisesti toimimaan pohjana pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiselle Metsäkulman päiväkodissa. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma voi ratkaista aiemmin toteutetun pedagogisen dokumentoinnin suunnittelemattomuutta ja jäsentymättömyyttä, koska aiemmin vastaavanlaista suunnitelmaa ei ole ollut käytössä. Kehittämistyö voi lisätä päiväkodin henkilökunnan ymmärrystä pedagogisesta dokumentoinnista ja vahvistaa käsitystä sen merkityksestä. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma voi yhtenäistää ja monipuolistaa pedagogista dokumentointia, jos sen avulla toteutetaan pedagogista dokumentointia kaikkien menetelmien osalta laajemmin kuin aiemmin. Lisäksi lasten ja huoltajien osallisuus pedagogisessa dokumentoinnissa voi lisääntyä. Kehittämistyö voi auttaa uutta työntekijää ja opiskelijaa ymmärtämään sekä toteuttamaan pedagogista dokumentointia päiväkodissa.

9.5 Arviointi- ja päätösvaiheet

Sain pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman ensimmäisestä versiosta palautetta ja kehittämisehdotuksia Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajilta palautelomakkeella. Osan kehittämisehdotuksista pystyin toteuttamaan kehittämistyössä ja nämä muutokset on käyty läpi luvussa 9.3. Kaikkia kehittämisehdotuksia en pystynyt toteuttamaan, koska näiden muutosten toteuttamisen myötä kehittämistyö ei olisi enää vastannut yhtä hyvin opinnäytetyön tavoitteisiin ja tarkoitukseen. Saadun palautteen mukaan suunnitelman monisivuisuus oli hieman häiritsevää. Kehittämisehdotuksena toivottiin suunnitelman tiivistämistä yhdelle sivulle tai vaihtoehtoisesti yhden menetelmän esittämistä yhdellä sivulla. Kävin läpi erilaisia ratkaisuja näiden toiveiden toteuttamiseksi. Kuitenkaan suunnitelman tiivistäminen yhdelle sivulle ei mitenkään olisi ollut mahdollista, koska menetelmiä oli niin monta eikä keskeisiä tietoja menetelmien käytöstä olisi voinut karsia enempää. Jos taas jokainen menetelmä olisi ollut omalla sivullaan, monisivuisuus olisi kasvanut entisestään ja tällöin häiritsevä monisivuisuus olisi vain korostunut. Lisäksi toiveena oli julisteen saaminen suunnitelmasta. Opinnäytetyön aihe oli kuitenkin rajattu suunnitelman sähköisen version luomiseen. Metsäkulman

päiväkoti sai siis käyttöönsä sähköisen version valmiista suunnitelmasta, josta he voivat teet-
tää heille sopivimman kokoisen tulosteen tai painatuksen. Suunnitelman luominen Microsoft
Word -ohjelmalla mahdollistaa sen muokkaamisen helposti tarpeen mukaan opinnäytetyön
valmistumisen jälkeen.

Suunnitelman ensimmäisestä versiosta saadussa palautteessa ehdotettiin suunnitelman taulu-
kon kolmen sarakkeen tiivistämistä, jotka olivat miksi käytetään, miten tuodaan näkyväksi
sekä miten hyödynnetään tietoa. Ehdotuksen perusteena oli se, että nämä sarakkeet olivat
osittain samansisältöisiä. Tätä muutosta en olisi pystynyt toteuttamaan ilman, että suunnitel-
man selkeys olisi kärsinyt. Kyseisten sarakkeiden sisältämä tieto ei ollut menetelmittain täy-
sin yhteneväistä. Sarakkeita en voinut myöskään yhdistää yhdeksi sarakkeeksi, koska ne vasta-
sivat täysin eri kysymyksiin menetelmien käyttöön liittyen. Sarakkeiden tiivistäminen olisi
vaatinut suunnitelman lukijalta enemmän tulkintaa, mikä olisi heikentänyt suunnitelman
helppolukuisuutta ja hyödynnettävyyttä. Suunnitelman tarkoituksena oli se, että sieltä löytyisi
menetelmittain selkeästi ja nopeasti kaikki menetelmän käyttöön tarvittava tieto, jolloin tar-
vittaessa voisi perehtyä vain yhden menetelmän käyttöön perehtymättä koko suunnitelmaan.

Ensimmäisestä versiosta saadussa palautteessa kehoitettiin pohtimaan sisältääkö suunnitelma
liikaa asiaa. Suunnitelman sisältöä ei kuitenkaan ollut mahdollista karsia enempää, koska
tieto oli jo tiivistetty sellaiseen muotoon, ettei siellä oleellisen tiedon lisäksi ole mitään yli-
määräistä. Olin jo kirjoittanut tiedon mahdollisimman ytimekkääksi eikä täytesanoja ollut.
Oleellisen tiedon karsiminen olisi heikentänyt suunnitelman laatua. Toisaalta palautteessa
myös toivottiin joidenkin menetelmien osalta tiedon lisäämistä ja palautteen antajat huo-
mioivat, että suunnitelmaa lukiessa on mahdollista perehtyä koko suunnitelman sijasta vain
joihinkin sen osiin. Kehittämisehdotusten lisäksi palautteessa huomioitiin suunnitelman ensim-
mäisen version hyviä puolia. Saadun palautteen perusteella suunnitelma ja sen taulukkomai-
nen ulkoasu olivat melko selkeitä. Suunnitelmassa on selkeästi eriteltyä jokainen pedagogi-
sen dokumentoinnin menetelmä. Palautteen mukaan ainakin osajien on helppo hyödyntää
suunnitelmaa toiminnassaan, koska sen avulla pystyy helposti löytämään pedagogisia perus-
teita eri menetelmien käytölle. Palautteen perusteella suunnitelma on hyvä koonti uudelle
työntekijälle.

Sain valmiista pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmasta palautetta ja arviointia Metsäkul-
man päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajilta loppuarviointilomakkeella. Saadun palautteen
mukaan luotu pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma oli kattava opinnäytetyön julkaisemi-
sen aikoihin, koska se sisältää kaikki Metsäkulman päiväkodissa käytössä olleet pedagogisen
dokumentoinnin menetelmät. Palautteen mukaan suunnitelmasta näkee selvästi kaikki eri me-
netelmät sekä sarakkeiden avulla tietoa niiden käytöstä, käytön syistä ja käytön seurauksista.
Tosin esimerkit joistakin menetelmistä olisivat avanneet niihin liittyviä asioita vielä nykyistä
enemmän. Palautteen perusteella suunnitelma tuo esiin tärkeimpiä syitä pedagogisen

dokumentoinnin toteuttamiselle hyvien esimerkkien kautta. Opettajien mielestä oli mielenkiintoista lukea, mitä teoriatietoa olin lisännyt suunnitelmaan. Palautteessa nostettiin esiin suunnitelman laajuutta, mutta todettiin sen johtuvan siitä, että päiväkodissa on niin monta menetelmää käytössä. Opettajat kertoivat ymmärtäneensä, ettei tämän vuoksi suunnitelmaa ole mahdollista tiivistää enempää.

Valmiista suunnitelmasta saadussa palautteessa nostettiin esiin se, että opettajilla oli ajatus saada pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmasta jokin aivan uusi työkalu omaan työhönsä. Heillä oli jo ollut suunnitelman sisältämät menetelmät päiväkodin arjessa käytössä, ja he olivat paneutuneet ja sisäistäneet niihin liittyviä asioita jo useamman vuoden ajan ennen opinnäytetyötä. Tämän takia pedagoginen dokumentointi ei ollut heille uutta tai hahmottumattomaa, mutta opinnäytetyön myötä he saivat toteuttamansa pedagogisen dokumentoinnin kootusti kirjallisena esiin. Palautteen mukaan konkreettinen suunnitelma auttaa tarkastelemaan pedagogisen dokumentoinnin tilannetta toimintakauden eri aikoina sekä laittaa arvioimaan onnistumisia ja kehittämiskohteita. Lisäksi suunnitelma on mahdollista ottaa päiväkodin tiimipalaveriin tasaisin väliajoin käsiteltäväksi ja pohdittavaksi. Palautteen mukaan suunnitelmaa on mahdollista hyödyntää uusien työntekijöiden kanssa. Lisäksi suunnitelma toimii erilaisissa tilanteissa dokumenttina päiväkodissa toteutetusta työstä. Palautteen mukaan suunnitelman avulla voidaan mahdollisesti tukea toisessakin päiväkodissa lasten parissa toteutettavaa työtä.

Palautteen mukaan valmis pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma kokoaa Metsäkulman päiväkodissa käytössä olevat pedagogisen dokumentoinnin menetelmät yhteen ja antaa niistä hyvin lisätietoa. Suunnitelma on hyvä työkalu sellaisessa päiväkodissa, missä kaikki kyseiset menetelmät eivät välttämättä ole käytössä tai asia on muuten vielä vieras. Suunnitelma on hyvä työväline uudelle työntekijälle, jolle menetelmät eivät ole vielä tuttuja. Palautteen perusteella suunnitelma on hyvä työväline myös uudelle tiimille, jossa mahdollisesti toisilleen tuntemattomat työntekijät aloittavat uutta tiimiä yhdessä. Tällöin suunnitelmasta voi esimerkiksi yhdessä katsoa, mitä menetelmiä aletaan ensimmäiseksi käyttämään. Kysyin loppuarviointilomakkeessa myös suunnitelman kehittämiskohteita, mutta opettajat eivät olleet tähän kysymykseen vastanneet.

Toteuttamani itsearviointin perusteella opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin. Loin kehittämistyönä mahdollisimman selkeän ja kattavan pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman Metsäkulman päiväkodille. Suunnitelman sisältämä tieto pohjautuu teoreettiseen viitekehykseen sekä Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille toteutetun kyselyn tuloksiin. Loin suunnitelmasta mahdollisimman yksinkertaisen ja helposti muokattavissa olevan. Suunnitelma tuo esiin mitä pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä Metsäkulman päiväkodissa käytetään ja miten. Lisäksi se tuo esiin miksi pedagogista dokumentointia toteutetaan.

Päätösvaiheessa lähetin valmiin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sähköisenä versiona Metsäkulman päiväkodille sähköpostilla. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman käyttöönotto ja hyödyntäminen päiväkodin toiminnassa jäivät tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Opinnäytetyön ulkopuolelle jäi myös pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman levittäminen muihin Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköihin. Metsäkulman päiväkodin voi levittää pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaa vapaasti haluamallaan tavalla, esimerkiksi muihin Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköihin. Valmis pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma on muokattavassa muodossa, joten Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköiden on mahdollista muokata sitä tarpeidensa mukaan omaan toimintaansa sopivaksi.

10 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuuden arvioiminen on keskeinen osa kehittämistyötä. Kehittämistyön luotettavuuden arviointia ohjaavat yhteiset ja yleisesti hyväksytyt tietokäsitykset sekä tiedon tuottamisen tapoihin liittyvät periaatteet. Luotettavuuden arviointi kohdistuu koko kehittämistyön prosessiin, sen johdonmukaisuuteen sekä sen systemaattisuuteen. Aineiston keräämisen prosessi, dokumentoinnin keinot sekä analysoinnin menetelmät ovat olennainen osa kehittämistyön luotettavuutta. Kehittämistyön luotettavuutta arvioitaessa arvioidaan myös valittujen kehittämismenetelmien luotettavuutta, oikeellisuutta ja soveltuvuutta kehittämistyölle asetettuihin tavoitteisiin ja tarkoitukseen nähden. (Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2020.)

Pyrin opinnäytetyössä hyvään luotettavuuteen. Tämän opinnäytetyön luotettavuutta lisäävät ajantasaisen ja tutkitun tiedon sekä laadukkaiden julkaisujen hyödyntäminen opinnäytetyön teoreettisessa viitekehysessä. Olin lähteiden käyttämisessä lähdekriittinen ja lähteen sisällön lisäksi arvioin lähteen luotettavuutta tutustumalla materiaalin julkaisijaan ja alkuperään. Pyrin lisäämään opinnäytetyön luotettavuutta hyödyntämällä useita erilaisia tiedonlähteitä. Hain opinnäytetyössä hyödynnetyn tiedon pääasiassa ammatillisista kirjoista, viranomaislähteistä, laista sekä Laurea-kirjaston kautta saatavilla olevista tietokannoista, koska näitä voidaan pitää luotettavina tiedonlähteinä. Pyrin tutkimuksia hyödyntäessäni käyttämään tarkoituksenmukaisimpia ja luotettavimpia tutkimuksia. Muiden tekemiin julkaisuihin olen opinnäytetyössä viitannut asianmukaisilla lähdemerkinnöillä.

Käytettävissä lähteissä olevan tiedon ajantasaisuuden, aiheeseen sopivuuden, tuottajan, totuudenmukaisuuden ja tarkoituksen varmistaminen vahvistavat opinnäytetyön luotettavuutta. Lisäksi käytettävistä tutkimuksista tulisi mahdollisimman hyvin selvittää tutkimuksen tekijä taustaorganisaatioineen, varmistaa että tutkimusartikkeli on kirjoitettu tutkimusartikkelin käytäntöjen mukaisesti sekä huomioida että tutkimus olisi vertaisarvioitu ja tutkimusartikkelista löytyvät siinä käytetyt lähteet. Mahdollisuuksien mukaan tulisi hyödyntää aina alkuperäistä lähdetä. (XAMK 2020.)

Toimin edellä mainittujen lähteiden luotettavuutta vahvistavien seikkojen mukaisesti opinnäytetyötä tehdessäni, mikä lisää opinnäytetyön luotettavuutta. Käytin opinnäytetyössä mahdollisimman ajantasaista tietoa. Kuitenkin kaksi opinnäytetyössä hyödynnettyä tiedonlähdetä oli julkaistu yli kymmenen vuotta ennen opinnäytetyön julkaisemista. Kyseiset lähteet koskivat suunnitelman määrittelyä, mikä käsitteenä ei vanhene. Näin ollen siitä ei myöskään löytynyt uudempia hyödynnettävissä olleita lähteitä. Muut opinnäytetyössä hyödyntämäni lähteet oli julkaistu vuosien 2016-2021 välillä, joten niitä voidaan pitää ajantasaisina opinnäytetyön valmistumisen ja julkaisemisen aikaan. Kaikki opinnäytetyössä hyödynnetyt lähteet oli julkaistu vuosien 2009-2021 aikana.

Lisäsin kehittämistyön luotettavuutta toteuttamalla Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille kyselyn, jotta kehittämistyönä luotu pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma olisi päiväkodille mahdollisimman hyödyllinen ja toimiva, eli käytännönläheinen. Kysely oli sopivin tiedonkeruumenetelmä tähän opinnäytetyöhön. Tämän tiedonkeruumenetelmän avulla opettajilla oli mahdollisuus käyttää kysymysten pohtimiseen ja vastaamiseen haluamansa verran aikaa. Kysymysten ja vastausten pohtiminen itsekseni omassa rauhassa saattoi tuottaa laajempia vastauksia kuin haastattelutilanteessa, jolloin vastaukset olisivat voineet olla lyhyempiä ja ensimmäiseksi mieleen tulleita rajallisen ajan takia. Avoimet kysymykset sopivat tähän kyselyyn parhaiten, koska kyselyllä ei haluttu rajata vastauksien sisältöä. Strukturoidulla kyselyllä olisi voinut jäädä saamatta jokin olennainen tieto pedagogiseen dokumentointiin liittyen. Lisäksi avoimet kysymykset sopivat hyvin, koska tiesin etukäteen, että kyselyn vastaajia on vähän ja he ovat sitoutuneita opinnäytetyön edistämiseen. Kyselyssä kysymysten ymmärtämisen vastuu jäi opettajille, jonka takia pyysin saatekirjeessä heitä olemaan tarvittaessa herkästi yhteydessä minuun. Laadin kuitenkin avoimet kysymykset mahdollisimman selkeiksi ja yksiselitteisiksi, eikä opettajilla ollut tarvetta ottaa yhteyttä minuun kyselyn osalta. Kysymykset pohjautuivat osittain teoreettiseen viitekehukseen, joten pedagogisen dokumentoinnin keskeisiä osa-alueita ei jäänyt selvittämättä. Olisin kuitenkin voinut lisätä kyselylomakkeeseen vapaamuotoisen kommentointikohdan, johon opettajat olisivat voineet tarvittaessa kertoa lisätietoa, esimerkiksi jostakin pedagogisen dokumentoinnin menetelmästä.

Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sisältöön vaikuttivat oleellisesti kyselystä saadut vastaukset. Vastausten laajuus vaikutti suunnitelman sisällön kattavuuteen. Suunnitelman sisältö voi näyttäytyä suppeammalta, kuin mitä pedagoginen dokumentointi Metsäkulman päiväkodissa todellisuudessa oli, koska osa asioista on voinut jäädä kyselyn vastausten ulkopuolelle. On mahdollista, että varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa jokin näkökulma on jäänyt pohtimatta tai pohdinta on ollut pintapuolista. Lisäksi on mahdollista, että opettajat ovat ymmärtäneet jonkin kysymyksen väärin tai unohtaneet vastauksessaan mainita kokonaan jostakin asiasta. Opettajat vastasivat kyselyyn yhdessä täyttämällä yhden yhteisen kyselylomakkeen. Tämä voi vaikuttaa pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sisältöön joko positiivisesti tai negatiivisesti. Yhteisesti täytetty kyselylomake voi olla sisällöltään hyvinkin

kattava opettajien yhteisen pohdinnan ja sitä kautta esiin tulleiden eri näkökulmien takia. Toisaalta muiden opettajien pohdinta ja vastaukset ovat voineet ohjata liikaa toisen opettajan pohdintaa, jolloin hänen näkökulmansa on saattanut jäädä vastausten ulkopuolelle. Vastausten sisältöön on voinut vaikuttaa merkittävästi muun muassa ulkoiset seikat, esimerkiksi päiväkodin arjen kiire ja resurssien puute, koska opettajat vastasivat kyselyyn oman työnsä ohella. Vaikka opettajat vastasivat kyselyyn yhdessä, ei tämä oleellisesti vaikuttanut pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman luomiseen tai sen luotettavuuteen.

Toteutin kehittämistyötä tehdessäni jatkuvaa itsearviointia kehittämistyön kaikissa vaiheissa. Lisäksi keräsin palautetta luodusta pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmasta Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajilta työn eri vaiheissa. Muokkasinkin kehittämistyötä annettujen palautteiden ja tehtyjen arviointien perusteella, mikä vahvistaa kehittämistyön luotettavuutta. Kehittämistyön prosessi oli johdonmukainen ja systemaattinen. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyötä voidaan kokonaisuudessaan pitää luotettavana.

Eettisesti hyväksyttävän toiminnan toteutumiseksi opinnäytetyötä toteutettaessa tulee noudattaa opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittämää hyvää tieteellistä käytäntöä. Lähtökohtana ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkaavaisuus kaikissa työn vaiheissa. Opinnäytetyön aloittamista ennen tulee opinnäytetyösuunnitelmassa pohtia työn eettisyyttä. Lisäksi tulee etukäteen hankkia tarvittavat tutkimusluvut opinnäytetyön toteuttamiseksi. Opinnäytetyössä ei saa sepittää, vääristää havaintoja, plagioida, anastaa tai osoittaa piittaamattomuutta missään vaiheessa. (Centria 2021.) Toimin opinnäytetyön kaikissa vaiheissa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemän hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti.

En kerännyt tai hyödyntänyt opinnäytetyössä mitään arkaluontoisia tietoja. Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille toteutetun kyselyn vastaajien henkilöllisyydet eivät ilmene lainkaan valmiista opinnäytetyöstä tai luodusta pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmasta. Olin saanut opinnäytetyön tekemistä varten tutkimusluvan Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen vastuualueen johtajalta ennen opinnäytetyön aloittamista. Tutkimuslupahakemuksessa oli Kotkan kaupungin ohjeiden mukaisesti liitteenä rekisteriseloste eli tietosuojaseloste.

Pedagogista dokumentointia tulee toteuttaa mahdollisimman objektiivisesti, hienotunteisesti ja myönteisestä näkökulmasta, koska aina dokumentoija valitsee mitä asioita hän dokumentoi ja miten. Dokumentoinnissa käsitellään kaikkia lapsen asioita ja ne voivat olla joskus hyvinkin yksityisiä ja sensitiivisiä. Dokumentointi voi myös vaikuttaa lapsen ja hänen huoltajiensa elämään. Dokumentoinnista tehtäviä tulkintoja voi olla useita, eikä yhtä oikeaa tulkintaa aina ole. Tulkinnat kuitenkin luovat asioille merkityksiä ja niiden myötä voidaan päätellä pedagogisesti, mikä tällä hetkellä on merkityksellistä ja mitä lapsen tarvitsisi oppia seuraavaksi.

(Rintakorpi 2018b.) Huomioin opinnäytetyönä toteutetussa pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmassa nämä pedagogiseen dokumentointiin liittyvät eettisyyden osa-alueet.

Pedagoginen dokumentointi ja siitä luotu suunnitelma Metsäkulman päiväkodille eivät aiheina aiheuttaneet merkittäviä eettisiä haasteita, koska niitä ei opinnäytetyössä käsitelty kenenkään yksittäisen henkilön osalta. Eettisyyden toteutumiseksi huomioin kehittämistyötä tehdessäni kaikkien pedagogiseen dokumentointiin liittyvien osapuolten näkökulmat, eli työntekijän, lapsen ja huoltajan näkökulmat. Käytin kehittämistyössä oikeanlaista informaatiota sekä sopivaa kieliasua eettisyyden toteutumiseksi.

11 Pohdinta

Opinnäytetyötä ohjasi yhtenä osana teoreettinen viitekehys, koska hyödynsin sen sisältämää tietoa varhaiskasvatuksen opettajille toteuttamani kyselyn kysymysten laatimisessa sekä luomani pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sisällössä. Kuitenkin pedagoginen dokumentointi on melko uusi asia varhaiskasvatuksessa, joten tutkimuksia pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisesta oli saatavilla vähän. Teoriassa pedagoginen dokumentointi voi erota huomattavasti käytännössä toteutettavasta pedagogisesta dokumentoinnista erilaisten syiden takia, joita ovat esimerkiksi kiire, riittämättömät resurssit sekä tarpeellisen lisäkoulutuksen puute. Myöskään lapsen tai huoltajan näkökulmasta tutkimuksia ei vielä juurikaan ollut saatavilla. Jos tutkimuksia ja tietoa käytännöstä olisi ollut enemmän saatavilla, olisi se voinut vaikuttaa opinnäytetyön sisältöön.

Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaa tulisi päivittää säännöllisesti ja tarpeen mukaan, jotta se pysyisi ajantasaisena. Varhaiskasvatuksen toimintaa kehitetään jatkuvasti, uusia pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä otetaan käyttöön ja vanhat menetelmät voivat muuttua. Näiden takia myös pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman tulee päivittyä muun kehityksen mukana. Opinnäytetyönä luotu pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma tuli Metsäkulman päiväkotiin käytettäväksi opinnäytetyön myötä eikä kokemuksia suunnitelman hyödyntämisestä käytännössä ollut vielä kertynyt. Pidempiaikainen suunnitelman hyödyntäminen toiminnassa voisi tuoda esiin muokkaustarpeita, joita ei välttämättä vielä ilmennyt. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman päivittäminen ja ylläpitäminen jäävät käyttäjiensä vastuulle.

Tämän opinnäytetyön jälkeisiä kehittämisideoita on useampia. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman käyttöönotosta ja sen hyödyntämisestä toiminnassa olisi mielenkiintoista saada tutkimustuloksia. Jos pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman käyttöönotossa ja tuomisessa päiväkodin toimintaan on haasteita, voisi sitä edistää kehittämistyönä. Pedagoginen dokumentointi kehittyy ja muuttuu ajan kuluessa, joten pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sisältöä tulee päivittää säännöllisesti ja tarpeen mukaan. Ajan kuluessa kertyy enemmän

käyttökokemuksia suunnitelman soveltuvuudesta, hyödynnettävyydestä ja muodosta, joten tulevaisuudessa pedagogisen dokumentoinnin suunnitelmaa voisi tarvittaessa muokata paremmin tarpeisiin vastaavaksi, esimerkiksi vuosikellomuotoiseksi. Tarvittaessa suunnitelman voisi muokata myös lapsiryhmäkohtaiseksi, jolloin pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma huomioisi tarkemmin lasten iät ja kehitystasot. Tässä opinnäytetyössä uusia pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä ei tuotu päiväkodin toimintaan, joten pedagogisen dokumentoinnin kehittäminen ja monipuolistaminen, esimerkiksi uusia menetelmiä toimintaan tuomalla, voisi olla yhden kehittämistyön aihe. Yhtenä kehittämisideana on pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman jalkauttaminen muihin Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen yksiköihin ja sen muokkaaminen heidän tarpeisiinsa vastaavaksi.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.

Ylisirniö, P. 2011. Strategian mittaaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Sähköiset

Centria 2021. Centrian opinnäytetyö- ja kirjoitusohjeet. Viitattu 9.6.2021.

<https://libguides.centria.fi/c.php?g=677248&p=4825672>

Elbanna, S., Andrews, R. & Pollanen, R. 2016. Strategic planning and implementation success in public service organizations: Evidence from Canada. Public Management Review 18 (7), 1017-1042. Viitattu 30.7.2021. https://www.researchgate.net/publication/281116971_Strategic_Planning_and_Implementation_Success_in_Public_Service_Organizations_Evidence_from_Canada

Hannula, I. 2016. Tablettilaitteiden pedagoginen hyödyntäminen esiopetusryhmissä. Lastentarhanopettajien kokemuksia tablettien käytöstä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Jyväskylä. Viitattu 31.7.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201606062930>

Heiskanen, N. 2017a. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Johdanto videoluentoihin. Viitattu 7.8.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/johdanto-ja-osa-1_lapsen-vasu_koulutusmateriaali_1.pdf

Heiskanen, N. 2017b. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. 3 Lapsen vasu osaksi varhaiskasvatuksen arjen pedagogiikkaa. Viitattu 7.8.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osa-3_lapsen-vasu_koulutusmateriaali_1.pdf

Hyväri, S. & Vuokila-Oikkinen, P. 2020. Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus. Diak. Viitattu 9.6.2021. <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>

Kotkan kaupunki 2017. Varhaiskasvatuksen paikalliset painopisteet. Viitattu 13.9.2021. <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/mp/vasun->

[painopisteet:file/download/860c4e3c477504cf6dca400e2ba66965aa3af47d/Kotkan%20vasu%20painopisteet%202017.pdf](https://painopisteet.fi/download/860c4e3c477504cf6dca400e2ba66965aa3af47d/Kotkan%20vasu%20painopisteet%202017.pdf)

Kotkan kaupunki 2021a. Tietoa varhaiskasvatuksesta. Viitattu 13.9.2021.

<https://www.kotka.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/lapsi-varhaiskasvatuksessa/tieto/>

Kotkan kaupunki 2021b. Vuorovaikutuksellinen pienryhmäryhmäpedagogiikka. Viitattu 13.9.2021. <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/k/vp2>

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019. Viitattu 13.9.2021. <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/vp3/kv2l/ptpv:file/download/46199f59fc8b24e475e799f226cc75be6cfc08ac/Kotkan%20varhaiskasvatussuunnitelma%202019%20%281%29.pdf>

Metsäkulman toimintasuunnitelma 2020-2021. Viitattu 6.9.2021. <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/mp/mtl/tm22:file/download/18b470b9c410bc40584f03c7b4b249652c4f637c/Toimintasuunnitelma%20Mets%C3%A4kulma%202020-2021.pdf>

Opetushallitus 2021a. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 31.7.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Opetushallitus 2021b. Pedagoginen dokumentointi. Viitattu 31.7.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Opetushallitus 2021c. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Mallilomake ja ohjeistus. Viitattu 7.8.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelma-mallilomake-ja-ohjeistus>

Rintakorpi, K. 2018a. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta. Helsinki. Viitattu 1.8.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3966-5>

Rintakorpi, K. 2018b. Eettiset ja tietosuojakäytännöt. Eettisiä näkökulmia. Opetushallitus. Viitattu 21.8.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulussa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.9.2021. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Strategic Planning: Why It Makes a Difference, and How to Do It 2009. Journal of Oncology Practice 5 (3), 139-143. Viitattu 30.7.2021. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2790676/pdf/jop139.pdf>

Tarkka, K. 2021. Johdanto pedagogiseen dokumentointiin. Videoluento 1. Viitattu 31.7.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/johdanto_pedagogiseen_dokumentointiin.pdf

ThingLink 2021. ThingLink kouluille ja oppilaitoksille. Viitattu 1.10.2021. <https://www.thinglink.com/edu>

Tietoarkisto 2021. Kyselylomakkeen laatiminen. Viitattu 12.9.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>

Vaarapuro, R. 2021. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta. Moninaiset käsitykset pedagogisesta dokumentoinnista. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kasvatustiede (varhaiskasvatus). Turku. Viitattu 7.8.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021060834752>

Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Viitattu 23.7.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 28.7.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Vehkalahti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsingin yliopisto. Viitattu 6.9.2021. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf>

XAMK 2020. Tiedonhankinnan opas: Arvio löytääsi tietoa ja muista lähdekritiikki. Viitattu 21.8.2021. <https://libguides.xamk.fi/tiedonhankinnanopas/lahdekritiikki>

Liitteet

Liite 1: Saatekirje varhaiskasvatuksen opettajille	52
Liite 2: Kyselylomake varhaiskasvatuksen opettajille	53
Liite 3: Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma	55
Liite 4: Palautelomake varhaiskasvatuksen opettajille	60
Liite 5: Loppuarviointilomake varhaiskasvatuksen opettajille	61

Liite 1: Saatekirje varhaiskasvatuksen opettajille

Saatekirje
23.8.2021

Hei Metsäkulman päiväkodin varhaiskasvatuksen opettaja!

Teen opinnäytetyötä Metsäkulman päiväkodin pedagogisesta dokumentoinnista. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää teille pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma ja sen on tarkoitus valmistua vuoden 2021 loppuun mennessä. Opinnäytetyönä kehitetty pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma tulee tämän jälkeen käytettäväksenne omassa toiminnassanne.

Tällä kyselyllä tarkoitukseni on kartoittaa käytössänne olevat pedagogisen dokumentoinnin menetelmät. Lisäksi tarkoitukseni on kartoittaa, miten käytätte kyseisiä menetelmiä toiminnassanne. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman sisältö pohjautuu pääasiassa tässä kyselyssä antamiinne vastauksiin sekä osittain aiheesta koostettuun teoreettiseen viitekehukseen.

Palauttakaa täytetyt kyselylomakkeet minulle sähköpostitse. Toivoisin palautusta 20.9.2021 mennessä. Palautusajan jälkeen luon antamistanne vastauksista pedagogisen dokumentoinnin suunnitelman ensimmäisen version, jonka jälkeen toivon saavani teiltä arvokasta palautetta siitä.

Olkaa herkästi minuun yhteydessä, jos kyselylomakkeesta herää kysymyksiä tai palautusaikaa ei ole riittävästi.

Kiitos vastauksistanne jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin

Taru Hankanen
Sosionomiopiskelija
Laurea-ammattikorkeakoulu
taru.hankanen@student.laurea.fi

2. Käy jokainen luettelemasi pedagogisen dokumentoinnin menetelmä läpi vastaamalla seuraaviin kysymyksiin. (Yksi menetelmä/sivu, lisää sivuja tarvittaessa.)

Menetelmä:

Ketkä käyttävät menetelmää?

Milloin käytätte menetelmää?

Miten käytätte menetelmää?

Miksi käytätte menetelmää?

Miten lapset ja huoltajat osallistuvat menetelmästä saatujen dokumenttien tuottamiseen tai käsitte-lyyn?

Miten menetelmästä saadut dokumentit tulevat näkyviksi henkilökunnalle, lapsille ja huoltajille?

Miten hyödynnätte menetelmästä saatuja dokumentteja pedagogisessa toiminnassanne?

Liite 3: Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma

Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma

Luotu 10.10.2021
Päivitetty 10.10.2021

Menetelmä	Ketkä käyttävät	Milloin käytetään	Miten käytetään	Lasten ja huoltajien osallisuus	Miksi käytetään	Miten tuodaan näkyväksi	Miten hyödynnetään tietoa
Havainnointi ja kirjaaminen	- kasvattajat	- päivittäin - arjen tilanteissa	- suunnitellaan mitä, milloin ja miksi havainnoidaan - havainnoidaan lapsia/toimintaa - kirjataan havainnot ryhmien koontilomakkeisiin	- kirjataan havaintoja ja lasten toiveita yhdessä lasten kanssa - jaetaan havaintoja huoltajien kanssa vastavuoroisesti	- lasten vahvuuksien tunnistaminen - lasten oppimisprosessin tarkastelu - pedagogisten ratkaisujen toimivuuden arviointi - aikuisen ja lapsen välisen positiivisen vuorovaikutuksen tukeminen	- lasten kanssa tehdyt toivelistat/-taulut - Peda.net (blogi/kasvunkansiot) - vasukeskustelut	- läpikäynti ja keskustelu tiimi- ja talopalavereissa - pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi - pienryhmätoiminnan suunnittelu - lasten tuen tarpeiden arviointi - lasten vasut - oman toiminnan reflektointi
Vasukoonti	- kasvattajat	- vähintään kerran viikossa	- kirjataan arjen havaintoja ja verrataan niitä lasten vasujen tavoitteisiin - sovitaan yhteisistä toimintatavoista tiimipalaverissa	- jaetaan havaintoja huoltajien kanssa vastavuoroisesti	- lasten vahvuuksien tunnistaminen - lasten oppimisprosessin tarkastelu	- tiimissä jaetun tiedon jakaminen huoltajille tulo- ja hakutilanteissa - yhteys huoltajiin puhelimitse akuuteissa asioissa	- lasten tuen tarpeiden arviointi - lasten vasukeskustelut - lasten vasut

Menetelmä	Ketkä käyttävät	Milloin käytetään	Miten käytetään	Lasten ja huoltajien osallisuus	Miksi käytetään	Miten tuodaan näkyväksi	Miten hyödynnetään tietoa
Valokuvaus	- kasvattajat - lapset	- arjen tilanteissa	- spontaanisti tai suunnitellusti - puhelimella tai iPadilla	- lapset kuvaavat - lapset saavat valita Peda.netiin lisättäviä dokumentteja	- lasten/toiminnan dokumentointi - lapsille merkityksellisten asioiden esiin nouseminen lasten kuvaamisista - lapset oppivat havainnoimaan asioita eri kuvakulmista - erilaisten näkökulmien ja tulkintojen pohtiminen	- Peda.net (blogi/kasvunkansiot) - vasujana - ThingLink - yksittäinen viesti huoltajalle lapsen tärkeästä hetkestä	- läpikäynti ja keskustelu tiimi- ja talopalavereissa - pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi - hyödyntäminen lasten kanssa keskusteltaessa - kielen oppimisen tukeminen (sanoittaminen)
Videointi	- kasvattajat - lapset	- arjen tilanteissa	- spontaanisti tai suunnitellusti - puhelimella tai iPadilla	- lapset kuvaavat - lapset saavat valita Peda.netiin lisättäviä dokumentteja	- lasten/toiminnan dokumentointi - tilanteiden havainnointi ja analysointi jälkikäteen - lapsille merkityksellisten asioiden esiin nouseminen lasten kuvaamisista - lapset oppivat havainnoimaan asioita eri kuvakulmista - erilaisten näkökulmien ja tulkintojen pohtiminen	- Peda.net (blogi/kasvunkansiot) - ThingLink - yksittäinen viesti huoltajalle lapsen tärkeästä hetkestä	- läpikäynti ja keskustelu tiimi- ja talopalavereissa - pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi - lasten osallisuuden tukeminen tehtyjen havaintojen avulla - hyödyntäminen lasten kanssa keskusteltaessa - kielen oppimisen tukeminen (sanoittaminen)

Menetelmä	Ketkä käyttävät	Milloin käytetään	Miten käytetään	Lasten ja huoltajien osallisuus	Miksi käytetään	Miten tuodaan näkyväksi	Miten hyödynnetään tietoa
Pienryhmien viikkotaulut	- kasvattajat - lapset	- päivittäin	- kirjataan päiväkohtaisesti yhden viikon sisältö valmiiseen viikkotaulupohjaan - hyödynnetään viikkotauluissa lasten kanssa suunniteltuja asioita	- käydään lasten kanssa yhdessä läpi ja pohditaan päivän tapahtumia → täydennetään - lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun	- ryhmien toiminnan näkyväksi tuominen - toiminnan toteutumisen arviointi	- näkyvillä pienryhmätilojen ovissa - huoltajilla mahdollisuus tarkastella tulo- ja hakutilanteissa - Peda.net (blogi)	- pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi - pienryhmätoiminnan suunnittelu - lasten osallisuuden tukeminen - hyödyntäminen lasten kanssa keskusteltaessa
Vasujana	- kasvattajat - lapset	- useita kertoja toimintakauden aikana	- lisätään kuvina ja teksteinä otteita toiminnasta ja arjesta kootusti janan muotoon seinälle - teemoitetaan otteet oppimisen alueiden mukaan	- lapset ehdottavat lisättäviä otteita - lapset tarkastelevat otteita - lapset kertovat mielipiteitään ja kokemuksiaan otteista	- lasten osallisuuden tukeminen - tapahtuneiden muistelu lasten kanssa - toiminnan pedagogisten perusteiden esiin tuominen	- näkyvillä ryhmätilan seinällä - huoltajilla mahdollisuus tarkastella tulo- ja hakutilanteissa - Peda.net (blogi)	- pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi - toteutuneiden oppimisen alueiden arviointi - lasten mielenkiinnon kohteiden ja toiveiden tarkastelu
Blogi	- opettajat	- vähintään muutaman kerran kuukaudessa	- päivitetään kuvia ja tekstejä - päivitetään ns. kohokohtia ja linkkivinkkejä infotaulun muodossa	- lapset osallisia dokumenttien tuottamisessa - huoltajilla kommentointimahdollisuus blogissa	- päiväkodin arjen esiin tuominen - opetuksen alueiden ja ajankohtaisten asioiden esiin tuominen	- Peda.net (blogi)	- pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi - toteutuneiden oppimisen alueiden arviointi

Menetelmä	Ketkä käyttävät	Milloin käytetään	Miten käytetään	Lasten ja huoltajien osallisuus	Miksi käytetään	Miten tuodaan näkyväksi	Miten hyödynnetään tietoa
Sähköiset kasvunkansiot	- opettajat - lapset	- arjessa säännöllinen dokumenttien kerääminen - vähintään kerran kuukaudessa kasvunkansioiden päivittäminen	- valokuvataan, videoidaan, kirjataan - kerätään dokumentteja - päivitetään dokumentit kasvunkansioihin	- lapsi osallinen dokumenttien tuottamisessa - lapsi osallistuu kasvunkansioon lisättävien dokumenttien valintaan - kirjataan lapsen haastatteluja kasvunkansioon - tarkastellaan lapsen kanssa kasvunkansiota	- lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen dokumentointi - lasten kasvun ja kehityksen seuraaminen - lasten mielenkiinnon kohteiden tarkastelu - lasten sosiaalisten suhteiden tarkastelu - lasten osallisuuden ja itsearvioimisen tukeminen	- Peda.net (kasvunkansiot)	- lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen arviointi - lasten tuen tarpeiden arviointi - lasten tavoitteiden saavuttamisen tukeminen
ThingLink-palvelu	- kasvattajat - jatkossa myös lapset	- satunnaisesti toiminta-kauden aikana	- luodaan audiovisuaalisia teoksia iPadilla - palveluun lisätään valokuvia, videoita, tekstiä, sadutusta	- lapset osallisia dokumenttien tuottamisessa - kirjataan lasten ajatuksia - tarkastellaan lasten kanssa teoksia	- ilmiö- ja projektioppimisen dokumentointi ja esiin tuominen - laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden esiin tuominen	- Peda.net (blogi/kasvunkansiot) - linkki huoltajien sähköpostiin	- pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi - toteutuneiden oppimisen alueiden arviointi

Huomioi pedagogisen dokumentoinnin arviointi

Pohdi toimintakauden aikana esimerkiksi:

- Onko jokaista menetelmää käytetty suunnitelman mukaisesti? Jos ei, miksi?
- Minkälaista tietoa kustakin menetelmästä on saatu?

Liite 4: Palautelomake varhaiskasvatuksen opettajille

Palautelomake

1. Onko pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma selkeä? Jos ei, miksi?
2. Onko suunnitelma tarpeeksi yksinkertainen? Jos ei, miksi?
3. Mitä mieltä olette suunnitelman ulkoasusta?
4. Löytyykö suunnitelmasta kaikki oleellinen tieto? Jos ei, mitä tulisi lisätä tai tarkentaa?
5. Löytyykö suunnitelmasta jotakin turhaa, mitä?
6. Onko suunnitelmaa helppo hyödyntää toiminnassanne? Jos ei, miksi?
7. Mitä kehitettävää tai muokattavaa suunnitelmassa on?
8. Vapaamuotoinen palaute:

Liite 5: Loppuarviointilomake varhaiskasvatuksen opettajille

Loppuarviointilomake

1. Onko pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma kattava? Perustele.

2. Onko suunnitelma tarpeeksi yksinkertainen? Perustele.

3. Tuoko suunnitelma esiin mitä pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä toiminnassanne on ja miten niitä käytätte? Perustele.

4. Tuoko suunnitelma esiin miksi pedagogista dokumentointia toteutetaan? Perustele.

5. Auttaako suunnitelma hahmottamaan toteuttamanne pedagogisen dokumentoinnin kokonaisuutta? Perustele.

6. Mitä hyvää suunnitelmassa on?

7. Mitä kehitettävää suunnitelmassa on?